

MUCEAFĂRUL

Anul VI.

Sibiu, 15 August st. v. 1907.

Nr. 16.

SUMARUL.

C. Sandu-Aldea . . .	Datorie.	O. C. T.	Pagini străine: Scamatorul din Nôtre-Dame de Anatole France.
D. Nana	Tarnal de Ivoria (poezie).	Zoe Garbea . . .	Expoziția de artă din Veneția (1907).
Dr. Alex. Bogdan . . .	Limba literară și limba populară.	Cronica:	Frăție. Ocarte foarte bună. (In institut biblic. Știri. — Poșta Redacției.
I. Borcia	Ifigenia de Goethe, Act. IV. Sc. V-a.		
G. C. Ionescu.	Boierul (sfârșit).		
* * *	Din Popor.		
V. Cioflec	Impresii: Umilă Coroană...		

Ilustrațiuni: Oscar Spăthe: Satir (brons), Bacantă (marmură), Bastal arhitectului Clavel, Joișica (marmură), Eulavie (Bas-relief în marmură).

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrațiuni.

Cel mai potrivit dar pentru

—→ copii. ←—

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cântari traduse în versuri

de

George Murnu

—→ ca ilustrații admirabile. ←—

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

—→ plus porto postal 20 bani. ←—

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, I. Al. Bassarabescu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănu, I. U. Soricu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Datoria...

Când ajunseră în vârful dealului cei doi flăcăi se opriră. Unul din ei își duse palma streașină la ochi și se uită lung spre soare-răsare. Celalalt — un soldat din infanterie — sta cam la patru pași depărtare, sprijinit în pușcă.

De acolo vedeau cale ca de un conac împrejur: coaste învrăstăte cu fâșii de sămănături, sate ascunse prin văi, păduri revărsate pe culmi, fânețe înflorite prin cari sclipiau când și când solzii de argint ai unei ape curgătoare. Și peste toate acestea tremură un vâl albăstriu, subțire, străveziu, urzit din lumină.

O trișcă întorcea undeva o horă veselă iar cucul își spunea numele.

Porniră.

Flăcăul mergea înainte, soldatul după el. Coborau acum la vale, pe o cărare șerpuitoare, strejuită de măcieși în floare.

Cel ce mergea înainte, să tot fi avut douăzeci și trei ani. Purtă cămașă de pânză și pantaloni militărești peteciți. Mijlocul îi era încins cu un brâu roșu lat de două palme, Era scurt și îndesat și nu se uită niciodată în ochii celui cu care vorbea.

Tăceau amândoi, dar fiecare ar fi voit ca celalalt să spue ceva.

Într'un târziu cel ce mergea înainte întrebă, fără a se întoarce:

— De unde ești, măi camarade?

Soldatul răspunse:

— Din comuna Curmătura.

— De acolo?

— Da!... Știi?

— Nu! — răspunse cel ce mergea înainte. Și vorba lor se sfârși aci. Soldatul voi să în-

trebe ceva dar se oprî. O tăcere grea apăsă pe sufletele lor. Cărarea era acoperită ici-colo de burueni. Fulgi ușori de păpădie rătăceau prin văzduh într'o legănare ușoară de valuri.

— Și, zi, ești din Curmătura, hai? — întrebă după oarecare timp cel ce mergea înainte.

— De-acolo! răspunse soldatul ridicând capul.

— Ce-ai făcut tu până a nu te luă la oaste?

— Am păzit oile.

— Așa?

— Da! făcù soldatul și o întrebare se ridică în mintea lui: »de ce mă tot ispitește asta de unde sunt și ce-am făcut?«.

Flăcăul mergea legănându-se, cu capul plecat puțin pe umărul drept. Părea că nu dă nici o băgare de seamă răspunsurilor soldatului. Din când în când rupea câte-o frunză pe care-o morfolia între dinți.

Soarele se plecă spre sfințit și ei nu erau nici la jumătatea drumului. O frică grozavă începù a încolți în sufletul soldatului: să nu fugă dezertorul ce escorta.

Era un flăcău ce fugise de trei ori din oștire. Soldatul își pipăi instinctiv cartușiera, ca spre a se încredința că n'a pierdut-o.

Și în mintea lui se deșteptă deodată amintirea unui camarad condamnat pentru că a lăsat să fugă un dezertor. Își aminti apoi de deslușirile primite la plecare: »ia seama, soldat! Când va vrea să fugă, strigă-i de trei ori să stea, și de nu stă, trimite-i un porumbel roșu 'n spate. Auzi?« I s'a spus »când va vrea să fugă«. Așa dar dezertorul acesta va fugi?... Dar dacă nu va sta când îi va strigă să se oprească?... Să tragă?... Și dacă nu-l va nemeri?... Mintea

*

lui nu mai putea răspunde la întrebarea aceasta. Ea căută un sprijin în nădejdea că dezertorul nu va fugi.

»Doar va da Dumnezeu și nu va fugi!« își zise soldatul în gând și iuți pasul căci băgase de seamă că dezertorul mergea acum mai repede. Când ajunseră în marginea pădurii prin care trebuiau să treacă, soarele sfințise de mult și umbrele înșării se lăsau pe pământ tot mai grele, tot mai nepătrunse, tot mai tainice. O liniște mare domniă în tot cuprinsul și soldatul se simți înfiorat deodată din tălpi în creștet. Dezertorul mergea din ce în ce mai repede par' c'ar fi silit să ajungă cât mai curând la un loc anumit. Soldatul se ținea cu greu de el. Căldura, drumul, grija îl obosiseră. Fiecare trosnet de crenguță uscată, fiecare fâlăitură de aripi îl speriau.

La o răspântie, dezertorul se oprî și se întoarse spre el:

— N'ai obosit, camarade, nu?

— Nu!

— De loc? Spune drept! Te-am adus cam în paș gimnastic dela un loc încoace.

— Sunt dedat eu cu drumul.

— Eu am obosit. Vreau să mă odihnesc nițel. Uite, colea, supt ștejaru ăsta!

Și zicând acestea, dezertorul se lungi la pământ cu fața 'n sus. Soldatul se apropie și se oprî lângă el, foarte încurcat. Tuși de vre-o două ori și vrî să vorbiască dar nu știă ce trebuia să spue și simți că i va tremură glasul.

— Stai, camarade, stai, șezi colea lângă mine. Nu-ți fie teamă că nu mă scapi. Nu vezi că nu mă pun de pricină? — zise dezertorul.

— De ce să-mi fie teamă? — întrebă soldatul, atins de această presupunere a dezertorului. Dacă fugi, te împușc.

— Sunt dres; nu mă nimerește glonțul — răspunse dezertorul foarte liniștit. Mai bine șezi colea, lângă mine. Uite ce frumos e codrul așa, noaptea... Ce leat ești tu?

— 98! răspunse soldatul.

— Eu sunt 99, zise dezertorul, dar n'o să mă liberez niciodată. O să fug mereu. Uite — acumă: te-au trimis pe tine să mă duci sub pază până la cazarmă. Și ce crezi tu? O să mă duci?... Ha, ha, ha, ha!... Stau și mă uit la tine și-ți plâng de milă... Cum o să mă duci tu pe mine, mă?... Dar dacă eu nu mai vreau să plec de aici? O să mă ridici tu, o »să mă duci tu în

cârcă?... Și dacă șuer odată și vin câțiva haidamaci să te lege burduf?... O să mă bage la închisoare?... D'apoi n'am eu iarba fearelor, mă?...«

În felul acesta vorbi dezertorul vreme de câteva minute. Apoi tăcî și își puse pălăria pe ochi.

Soldatul stătea în picioare, rezemat în pușcă și nu știă ce să creadă din spusele dezertorului. Eră nebun? Eră vre-un lăudăros? Sau eră într'adevăr în stare să fugă, să piară dinaintea lui? El își aminti că dezertorul tot amânase plecarea, de bună seamă spre a-i apucă noaptea în pudure...

Celalalt se întoarse pe o parte și se rezemă într'un cot. Apoi începî a vorbi:

— Ești însurat, măi leat?

— Nu. Dar tu?

— Nici eu... Insurătoare îmi trebuie mie?

— Ce adecă, ar fi rău să-ți faci osânda și să te gospodărești și tu ca toți oamenii?

— Mă, pe mine m'a blăstămat mama să n'am tihnă cât voi fi. Ziceă că plângeam toată ziuica și toată noaptea, când eram mic, de nu-i tihnă nici mîncarea, nici lucrul, nici somnul... Și, uite: m'a ajuns blăstemul ei. Când am sfârșit două clase primare, am zvârlit cărțile în foc și nu m'am mai dus la școală. Bătrânul m'a bătut, eu am fugit la un unchiu, într'un alt sat, unde am stat o săptămână. Când m'am întors acasă, bătrânul mi-a mai tras o bătae, m'a pus în căruță și m'a dus la oraș unde m'a băgat la un fierar să-i deprind meșteșugul. A doua zi o calfă mi-a spus să apuc cu mâna un fier. Eu am prins fierul, dar fierul eră fierbinte și am sărit de un cot în sus. Calfa râdea: »nu ești făcut pentru fierărie, băete!« Eu am pus mâna pe un ciocan și i-am spart capul apoi am fugit. Am stat răsnit vre-o două săptămâni, la o stână. Când am venit acasă, ai mei s'au crucit. Eram slab și hărtănit, par'că întinseseră toți câinii din lume de mine. Am crescut flăcău la ușa părintească. Dumineca mă duceam la horă și dupăce mă îmbătam, mă băteam cu flăcăii. Odată, unul mi-a spart capul cu un cuiu de jug. L-am pândit și l-am ciomăgit într'o seară de l-am lăsat lungit în drum.

Când m'au luat la oaste, îmi veniă să sar din tren. Un serjent mi-a cerut într'o zi o țișă și n'am vrut să-i dau. I-am spus că n'am deșî știam că mă văzuse cu tabacherea plină.

A doua zi mi-a perit varga dela armă. L-am pândit și i-am spus: »de ce mi-ai furat varga, dom'le serjent«? El a vrut să dea în mine. Eu am fugit și fugit am fost. M'au prins repede căci nu știam să mă ascund. Dar când mi-a venit bine, iar am fugit, pentrucă la fiecare două zile serjentul cu pricina mă puneă de gardă schimbul al doilea și mă încingeă în centuron când mă sculă la trei noaptea, la curățenie. M'au prins și atunci pentrucă nu știam să mă păzesc încă. Dar eu iar am fugit. Am fugit, măi leat și șase luni de zile am trăit ca o fiară sălbatecă: prin porumburi, prin pădure, prin bordee părăsite, prin șire de pae vechi, pe câmp, pe unde da Dumnezeu. De multe-ori am durmit prin copaci și nu odată eram să mă spânzur. Dar nu m'am spânzurat, măi leat, și n'am murit căci omu-i tare ca un câne și... vorba știută: să nu dea Dumnezeu omului cât poate răbdă. Pentru o biată bucățiță de pâne m'am prefăcut nebul, cerșitor schilod... ba am și furat, ... ba am făcut și moarte de om. Uite cum: ajunsesem într'o seară la o moară părăsită... Hei, dar de ce m'apuc eu să-ți spun ție lucrurile astea?... Mergem?... Ori ți-e frică? Eu știu la ce te gândești tu acum: »dezertorul ăsta vrea să-mi facă vre-o șotie. Ia să-i dau eu un glonț în spate și să spun, la ceice m'au trimis, că rupând-o la fugă n'a vrut să stea când i-am strigat de trei-ori să se oprească«. Așa-i că ți-am găcit gândul?... Mă, dar eu sunt fiară, mă, fiară nu altceva: te mănânc!... Eram cum îți spuneam la o moară părăsită, flămând ca un lup. Nu mâncasem de trei zile nimic. Numai ce aud un scârțait de car. Es din ascunzătoarea mea și mă îndreptez spre drum. Răsar deodată înaintea boilor:

— Unde mergi, măi creștine?

Omul dormiă. Se deșteaptă și se freacă la ochi:

— Care ești ăla, măi!

— Om bun, măi nene. Un' te duci?

— Acasă!

— De unde ești?

— Da' ce treabă ai tu?

— Iac' întreb și eu așa. Ai ceva de mâncare la căruță că mi-e foame.

— Ți o fi!

Atunci scosei restelul bouului din hăis și mă năpustii asupra Românelui. Acesta scosese cuțitul

din brâu. Îi trăsesc una în cap cu restelul și cade mototol peste loitră.

Scotocesc prin desagii lui și găsesc două pâni. Le iau și fug. Am fugit toată noaptea aceea. Fugiam și mâncam...

Dar dela o vreme n'am mai putut țineă așa și am venit pe furiș acasă. Aveam brăul ăsta care-i pe mine, țesut de o fată cu care m'am avut bine. Vream să-l iau; mă ardeau șalele fără el... Un hoț de flăcău, un dușman de al meu, m'a simțit și m'a pârât. Și iată-mă acum cu tine pe drumul... Oanei.

Dezertorul tăcù. Prin frunzele pădurii trecù o înfiorare de vânt. Câteva stele licăreau sus. Soldatul se plecà spre dezertor și-l scutură de braț:

— Haide, leat!

— Hai!

Porniră iar. Umbrele lor treceau mute, repezi printre copaci. Codrul aveă oftaturi tainice, cari se perdeau în liniștea nopții. Și numai plopii cântau ușor din frunze, un cântec ce semăna aidoma cu un susur dulce de început de ploaie.

Au mers așa ca vre-un cias, fără să-și vorbească nimic. Din când în când pasări speriate din culcușurile lor, fâlfăiau pe de-asupra pădurei.

Și de-odată soldatul se oprì incremenit: dezertorul căzuse ca un buștean la pământ și acum gemeă și se svârcoleă de ți se rupeă inima de mila lui. Un gând fulgeră luminos prin mîntea soldatului: »l-a apucat boala copiilor!« Și repede își aduse aminte de un alt nenorocit, care a căpătat boala aceasta din pricina bătailor suferite la cazarmă. Trecù pușca în mâna stângă și în-genunchiă lângă dezertor căsnindu-se să-i apuce degetul cel mic spre a-l strânge. Părul i se ridicase vulvoiu în cap și o sudoare rece îi isvoră pe frunte. Dezertorul se sbăteă, se încovrigă, se întindea țapăn, urlă, gemeă. Soldatul își făcù cruce și prinse degetul cel mic dela mâna stângă a dezertorului. Dar acest deget îi scăpă repede și în acelaș timp arma îi sbură din mână ca smulsă de o putere năprasnică. Dezertorul svăcnì odată în sus cu arma în mână: »Ei, leat? Acum ce mai faci?« Soldatul văzù cum a fost înșelat și o furie de fiară turbată îl sguduì, îl săgetă prin tot trupul. Se năpusti asupra dezertorului și mișcarea lui fù atât de năvalnică și atât de neașteptată în cât dezertorul n'avù timp nici să îndrepte baioneta asupra lui.

— Ah! Câne spurcat! Vrei să mă nenorocești, hai?

Vocea soldatului eră groasnică și dezertorul simția că va avea de susținut o luptă grea. Patru mâni luptau acum pentru pușca dătătoare de moarte.

Fiecare înțelegea lămurit că dacă scapă arma din mână, e pierdut. Brațele lor încordate trăgeau, împingeau, smuciau, răsuciau, ridicau. Cei doi flăcăi se apropiau uneori piept la piept și-si simțiau răsufările înfierbântate. Intr'un rând dezertorul isbuti să întoarcă pușca așa fel încât isbi cu patul ei în pieptul soldatului. Acesta șovăi, dar nu se lăsă. Luându-și brațele repede de pe armă, alunecă la spatele dezertorului, cuprinzându-l cu brațele peste piept și punându-i genunchiul drept în șale. Dar mijlocul dezertorului eră tare, nu se înmuia. Cu toate acestea, soldatul căută mereu să-l îndoae. Și după câțva

timp isbuti: dezertorul căzù pe spate, lăsând să-i cază arma din mânilor ce căutau un punct de sprijin în văzduh. Soldatul îl lăsă și luă arma dar în acest timp dezertorul se și smucise de jos și pornise a fugi prin pădure.

— Stăi! Stăi, leat, că trag!

O detunătură răsbubui asurzitoare prin pădure. Soldatul tremură vargă. Pădurea fășiă, trosniă...

— Stăi!

O altă bubuitură babui în pădure... O umbră trecù repede la zece pași de soldat... O cren-guță trosni și atrase băgarea de seamă a soldatului. Acesta o rupse la goană după fugar.

— Stai!

Pușca trosni din nou. Umbra aceea se șterse în întunerecul pădurei. Soldatul se apropie de locul unde o zărise... Dezertorul căzuse cu fața în jos, cu brațele întinse, ca un om ce sărută pământul...

C. Sandu-Aldea.

Turnul de Ivariu.

Mi-e turnul de ivoriu, p'un vâr de deal, sub munte.
Nici vânturi mari, nici nouri nu vin ca să-l înfrunte.
Când toamna-i liniștită și pajiștile seci
Iar zilele făcute vin clare, triste, reci
Și 'n stoluri, rândunele trec peste coperișe, —
Când sboară 'ncef arama de frunze pe costișe,
Atunci singurătatea m'apasă... e un chin,
Un gol întins și rece, c'al cerului senin.
Văd munții ninși și singuri, cu frunțile în ghiață
Înmărmuriți în visul lor, fără de viață!
Și-o frică mă cuprinde să nu încremenesc
Depart de durerea a tot ce-i omenesc,
Să nu rămân ca stânca, pustie, în lumină
Când frații mei departe, războiului se 'nchină.

Și-atunci, — mi-e dor de luptă, de crâncene loviri
De oastea ce s'avântă în sbor, spre cuceriri,
Mi-e dor să văd isbânda cum calcă zimbitoare
Pe armele minciunei strivite sub picioare.

Mi-e dor să văd cum trece convoiul celor răi
Ochi dârji, obrazul palid, și numai vânățai
De biciul fără milă al celui drept, puternic;
Mi-e dor s'aud cum țipă învins, acel nemernic,
Cum, sub iluminării ideilor ostași,
Cad pavăzale frânte, viclenilor vrăjmași.
S'aud trosnind grumajii trufiilor deșarte
Sub celce ară pacea și binele împarte,
Să văd cum fii urei îngenunchiați la jug
Ajută fără voe, l'al sfintei munci belșug.
Să văd, — ocean de inimi cum dus de o poruncă
La farmecul isbândeii din matca lui s'aruncă!

Și-atunci, las' scări de marmur cu albe străluciri,
Pe-a căror balustrade s'agață trandafiri.
Las' ronturile unde, ning albele petale
Și însetat de luptă, cobor senin la vale.
Pe peplu-mi nu-s oțele, nu-i spadă 'n brațul meu:
— O pavăză am numai: credința 'n Dumnezeu.

Bâdea-Mușcel, Iulie 1907.

D. Nanu.

Limba literară și limba populară.

În România se făurește în continuu la limba noastră literară. Dar pentru aceea totuși să cumpanim când luăm. Căci dupăcum nu a pătruns forma guraliu pentru guraliv întrebuințată de Creangă nu ne vine să credem, că s'ar putea generaliza întrebuințarea formei pârâu, (Vâlsan) pentru pârâu și mâncăruri pentru mâncări, ori ondulări pentru undulări (care are un puternic sprijin în cuvântul undă), și nici ni, li (cum scrie și Iorga) în fraze ca ni dați, li mănă tot ce avură, pentru ne dați, le mănă.

Chiar și vorbe mai puțin frumoase, înjurături de toate fețele și poreclituri de pe toate tărâmurile, ori sinonime, a căror frumsețe poetică nu se poate măsură cu a cuvintelor deja existente, întrebuințate în scene potrivite din comedii ori în scrieri dramatice și de mai puțin preț trebuiesc privite de încetățenite în limba literară, când apoi ne-ar mai rămâne numai mijlocul de a le numi cu un termen anumit zicându-le de pildă mahalagisme d. e. brașovenescul «ataroi», a răzgâia (= a răsfăța).

Așa curge viața din viața de acum a limbii.

Dar și din morminte se desface viața. Noi nu ne deslipim atât de ușor de cele trecute și din limba veche românească, din cea scrisă, ne împropătăm încă graiul și scrisul zilelor noastre. Dacă vorbim de lucruri trecute, cari azi nu mai sunt, vom folosi numirile din vremurile acelea. Nu-i voi putea zice unui conducător de al Aromânilor de acum 1000 de ani mai potrivit decât *celnic*, nici unui jude daco-român de pe aceeaș vreme și mai târziu altfel decât *cnez*. Dacă voi vorbi despre dirigătorii din principatele românești voi întrebuința cuvintele: *voevod*, *vornic*, *logofăt*, *postelnic*, *spătar*, *stolnic*, *armaș*, *comis* etc. sau vorbind și scriind despre îmbrăcămintea lor voi zice: *cabaniță* (unei haine domnești), *dulamă* (haină lungă), *paftale*, *colan* (cingătoare), *antiriu*, *ișlic*, *benișel* (măntăluță), *felendreș*; sau despre viața de atunci: *norod*, *obștia*, *oblăduirea*, *slobozenie*, *dvorî* (sluji), *să-și ia scaunul* (= ocupe tronul), *zurba* (răscoală), *burzului* (= a revoltă), *îl lasă moștean Scaunului* (= moștenitorul coroanei), *a zapciă* (= a face execuție). Astfel de cuvinte sunt silit să întrebuințez în limba literară de astăzi, fiindcă scriu despre deregătorii,

îmbrăcăminți de acum 300—400 de ani. Se înțelege, că atunci nu se cunoșteau cuvinte ca ministru de finanțe, consul, ministru plenipotențiar, consiliul de miniștri etc.

Dar de multeori ați putut ceti în poezii și articole, că azi i se zice regelui cu cuvântul vechiu *Vodă*. Datoriile și puterile unui rege de azi sunt aproape aceleași, ca ale unui *Vodă* din vremuri vechi și scriitorilor, cari zic *vodă* li se pare acest cuvânt mai potrivit, mai puternic, mai plin de înțeles, căci ei se gândesc la acei *Voevozi*, cari stăteau și vorbeau cu poporul de rând ochi în ochi. Și fiecare care cește »*Vodă* al nostru« înțelege pe regele român și astfel se va putea, ca acest cuvânt să trăiască alături de cuvântul rege, să însemne și el o îmbogățire a limbii noastre literare de astăzi.

Întocmai așa vor mai putea primi viață prin condeiul scriitorilor noștri buni și alte cuvinte și expresiuni, ca de pildă a *mazili* și *mazilia* (într'un articol din »*Neamul românesc*« scrie Iorga despre un ministru mazilit) și astăzi va putea zice oricine într'o foarte frumoasă și curată limbă românească »a pune în vază« (Eminescu) pentru a expune vederii, »o țidulă (hârtie) vestitoare greșalei lui« (= care vestește), »se făcuse de știre« (= se anunță), cum scrie C. Negruzzi.

Voiu lumină acest punct și din altă latură. Primirea în limba literară de azi a arhaismelor, căci astfel se numesc cuvintele românești în forma lor din limba literară veche, nu însă o primenire a limbii moderne cu tendința de a o opri pe aceasta să se deosebească cu timpul prea mult de limba literară veche, ci numai o îmbogățire a ei, care nu o poate opri în dezvoltarea-i firească, în urma căreia cu timpul va fi necesar să deosebim o limbă literară românească veche și una nouă. Se va putea întâmpla și la noi, deși în intervale mai mari, să avem, cum au Nemții o limbă veche, mediă și nouă literară (althochdeutsch, mittelhochdeutsch și neuhochdeutsch, care e cea de azi). Deși se simte la unii scriitori într'adevăr tendința să apropie forma limbii literare de azi de a celei vechi, și anume mai ales în ce privește rânduiala vorbelor, așezarea lor. Foarte ușor vor putea iarăși

pătrunde, atunci deci am avea o premenire, proprietăți sintactice de ale limbii vechi literare, dacă ele vor mai fi trăind astăzi în vre-un dialect oarecare, ca provincialisme. Când un cuvânt, ori, și atunci cu mai multă probabilitate, o frază, o expresiune poate fi caracterizată totodată ca arhaism și provincialism, atunci ea are în mișcarea literară de astăzi toată puterea de a intra ca element nou în limba literară.

astfel le putem privi ca un nou spor în bogăția limbii noastre. Orice altfel de împrumut din limbi străine (străinisme, barbarisme) corcește, dărăpănează, urâtește, strică o limbă, care are deja un trecut vechiu. Și îndeosebi trebuie să luptăm din toate puterile în contra neologismelor sintactice. Sunt mai puțin periculoase astfel de împrumuturi proprii sintaxei franceze, ba ele câteodată fac impresia unei alcătuirii noi, curat

Oscar Späthe: Satir (bronz).

Oscar Späthe: Bacantă (marmură).

Un alt izvor de îmbogățire pentru limba literară îl găsim în împrumuturile din limbi străine, fie din limbile moarte, fie din limbile moderne. Aceste cuvinte nouă, neologisme, se impun limbii noastre literare numai atunci, când pe pământul românesc nu se găsește acel lucru, a cărui numire pătrunde acum în limbă, ori vieții noastre intelectuale îi lipsește ideea, pe care o împrumutăm acum din experiența veche ori nouă a altui popor. Astorfel de cuvinte noi le dăm (cu foarte puține excepțiuni) o formă românească d. e. linșați, trusturi, și

românești. Rele sunt nemțizmele și ungurizmele. Cei cari au simțul bine dezvoltat pentru firea limbii românești vor fi observat, cât de neromânească este uneori așezarea vorbelor în ziarurile românești de aici din Ungaria. Răul s'a încuibat atât de mult, încât a pătruns și în discursuri. Făcuți atenți asupra greșelii de a pune în românește fără motiv obiectul înaintea predicatului și predicatul la sfârșitul propoziției, școlari tinerei încă au trebuit să observe greșelile de sintaxă din discursul despre Andrei Șaguna (1898) al lui Dr. D. P. Barcianu. Iată

câteva propoziții din acel discurs: p. 3: »Și precum copii după moartea părinților lor, de câteori împreună se adună, de dulceața neîntrecută a mamei lor a povestii, de bunătatea fără de margini a părintelui lor a se întrețineă nu se satură« etc. p. 20: »Voi, învățătorilor, cari inimile mlădițelor fragede ale neamului pentru primirea seminței tuturor virtuților aveți să le pregătiți, când de fapte mari le veți vorbi,

În sfârșit limba, și anume fără deosebire atât cea literară cât și cea poporală, mai are un mijloc de îmbogățire, nu prin împrumut, ci prin întrebuințarea adeseori deprinsă a cuvintelor în alt înțeles decât cel, pe care singur îl aveă cuvântul într'un timp oarecare din traiul său. Este un schimb de vorbe, cum ar zice Românul: gândești una și spui alta. Și acest mijloc de foarte multeori ești silit să-l întrebuințezi și

Oscar Späthe: Bustul arhitectului Clavel.

Oscar Späthe: »Justice« (nămura).

ale lui în lumină strălucitoare a le pune, să nu vă leneviți! p. 21: »Să se poată sălășlui și acea bunătate a inimei, care, ce e bun și frumos și adevăr, ori de unde ar fi, primește«. Și alte multe. Și într'un discurs mai recent se pot ceti propozițiuni ca acestea: »Ei se adună, pentruca prinos să aducă și hrană să dea« în loc de »să aducă prinos și să dea hrană...« Sau: »În fața acesteia o mângăiere avem«. Și »aceia, cari... pildă vor lua«, unde nici motivul accentuării la locul întâi a cuvântului voit nu îndreptățește așezarea greșită a vorbelor.

adeacă atunci, când n'ai cuvânt în limbă pentruce voești să spui; alteori însă avem de a face numai cu un schimb de numiri în limba poeților, cari socotesc, că un cuvânt obișnuit și până atunci întrebuințat nu este destul de plin, de bogat la înțeles, că în închipuirea omului, care-l aude ori îl cetește, nu se reproduce destul de viu și de adevărat lucrul, pe care-l numește. Astfel de cuvinte, cari iau locul altora, se numesc în știință metafore, dacă între lucrurile numite cu vorba obișnuită și cele numite cu vorba nou întrebuințată, există o oarecare asămănare,

dacă este numai o legătură între ele, cuvântul nou întrebuințat se numește metonimie și dacă un lucru este numai o parte a celuilalt, cuvântul se numește sinecdocă.

Astfel se va fi zis odată limbă numai limbii din gură apoi, fiindcă mai ales cu ajutorul limbii acesteia putem rosti cuvintele, cu cari ne înțelegem unul cu altul, s'a zis limbă și limbii vorbite de noi (limbă românească, nemțască, franțuzească, ungurească, etc.) fiindcă ne-a lipsit un cuvânt anume, cum îl au Nemții, cari zic Zunge, dar Sprache, căci cuvântul nostru vorbire nu s'a putut stabili în înțelesul de limbă națională. Cuvântul limbă în sensul acesta este deci o metonimie. Și mai departe pe baza asămănării, — vom avea deci metafore, — s'au numit cu acest cuvânt și limba clopotului și limba de pământ și limba drămbului. Zicându-se gura omului s'a putut zice mai târziu și gura vizunii și gura lumii, cu toate că pe aceasta, gura lumii, n'a văzut-o încă nici un om de pe lume! Asemenea cunoaștem un cerc (în geometrie), cercuri de ciubară, un cerc sau horă, cerc de cunoștințe, cercuri, cărora li se poate zice și despărțăminte și cerc în înțeles de societate, cum este d. e. Cercul profesorilor secundari.

Aceste sunt metafore comune și întrebuințate de oricine. Dar în graiul poezilor și al altor scriitori se observă tendința foarte firească de a găsi metafore nouă, surprinzătoare prin efectul lor. După cum unul în loc de obișnuita frază »scapără scânteii din piatră« zice »piatra scapă scânteii«, așa scrie altul despre »lucrul, care curgea din mâinile lui«, despre »Prahova despletită pe largi albi«, despre »munți limpezi«, și munți domoli, lini ori răpezi«, despre »dealurile îmbrăcate în păduri negre, munții cu țândări svârlite îndrăneț spre cer« (= vârfuri, colțuri de stâncă). Altul descrie »norul desfăcând la soare o poiană«, în locul cărui cuvânt »desfăcând« un altul ar fi zis poate numai desvâлинд. Sau se scrie în loc de obișnuitul »val de lumină« acum mai potrivit »o ninsoare de lumină«, mai potrivit chiar decât zăpadă a lui Alexandri. Despre soare și despre nouri se zice, că se culcă: »Deasupra Pietrii-Craiului s'a culcat un nor alb« (= s'a lăsat). Asemenea cetim astăzi despre oțelul valorilor (și nu ca până acum despre argintul valorilor), iară crengile bradului sunt pentru un

poet o harpă, care murmură. O boare mai rece nu ne mai răcorește, ci ne udă obrazii. Patima celui care scrie se cunoaște din metafore ca: »mărăitură de vorbe« ce desfrău de vorbe, desfrău de insulte, destrăbălare a cuvintelor (»Neamul românesc« 1, 557, 585, 586), cu cari singure vorbe »desfrău« și »destrăbălare« el înlocuește expresiuni lungi ca »întrebuințare de vorbe multe« ori »întrebuințare de vorbe murdare«. Unul voind să vorbească despre o mulțime de rând, de nici un folos pentru alții, îi zice pleavă, »pleava Jidanilor«, și despre mustață se zice, că ar fi coada rățoiului. Toate exemplele acestea sunt luate din ce s'a scris în ultimele săptămâni. Și fie ele nouă-nouțe, fie că până acum au fost rar, de tot rar întrebuințate, ele însămnă o îmbogățire continuă nu a formei limbii noastre, — un împrumut lexical ori sintactic ar fi de pildă o îmbogățire de formă, — ci a conținutului, a cuprinsului limbii literare. În dicționarul complet al limbii române se va găsi deci la fiecare cuvânt și însemnarea lui, când este întrebuințat ca metaforă etc.

Dacă o metaforă este întrebuințată foarte des, în vorbirea de toate zilele, se întâmplă, că cuvântul folosit metaforic își pierde înțelesul lui primitiv, propriu și metafora se pare acum un cuvânt cu înțeles original. Astfel de metafore vechi găsim și în limba noastră. Nu-i mai vine nimănui în minte noțiunea brâncă, când aude zicându-se: »a intrat pe brânci«; pe brânci însămnă astăzi pentru oricine atât cât: târâș. Oare cine își aduce aminte de coastele omului, când vorbește ori aude vorbindu-se despre Junii, cari au mers pe Coastă (un deal în Brașov), ori despre coasta muntelui? Astfel de petrificate metaforice sunt încă: gura vizunii, poalele munților, fruntea mesei, capul satului, lapdăturile altor neamuri, verbul a schimba d. e. în propoziția »mai schimbă câte o șagă«, a bate în »bată-vă norocul«, bată-i focul.

Întrebuințarea metonimică a cuvintelor se poate vedea din următoarele exemple:

Se poate ceti în N. R. 1, 594 »cum nu s'a mai vândut niciodată pâne (=grâu) pe lumea asta«, fiindcă din grâu se face pânea. Tot acolo se vorbește de patima tinoasă, în sensul de murdară, căci tina murdărește, iar într'alt loc de »lumină, care e dulce« și de cerul dulce,

câtă vreme numai sedimentul impresiei lăsate de o anumită lumină ori de auzul cerului se poate asemăna cu senzațiunea ce o ai după gustarea zăharului ori a altor lucruri dulci.

În sfârșit ca exemplu de sinecdochă fie redată aici propozițiunea »mierla își începe sfântitul psalm de sară«, unde cuvântul psalm, care însămnă un anumit cântec, este folosit în înțelesul general de cântec.

Cu toatecă în rândurile de mai sus am atins de atâtea ori și limba populară, se cuvine să se amintească sistematic și unele mijloace de îmbogățire ale ei: Poporul poate forma cuvinte nouă fără nici un ajutor; felul și necesitatea de a le forma s'au arătat pe scurt mai sus. În al doilea rând se înlocuiesc în limba populară fraze vechi cu altele nouă: drept exemplu poate trece: »preț de vre-un cias« pentru expresiunea de sigur mai veche și nouă mai cunoscută: »cale de vr'un cias«. În al treilea rând limba populară împrumută din limba literară (după

cum aceasta din aceea). O cale de împrumut este școala. Băieții și fetele ieșiți din școală duc cu sine o comoară mai mare de vorbe decât soții lor, pe cari îi vor întâlni iarăș pretutindeni și cari n'au avut norocul și putința să meargă la școală. Din acest belșug de cuvinte străbat fără îndoială destule în limba tuturor acelor, cari formează poporul. Acest popor, țărănime și muncitori, va mai învăța și din predicile preoților conștii de chemarea lor și din legăturile, ce se stabilesc tot mai mult între cei culți și popor.

Aici trebuiesc amintite în linia întâi conferințele populare, de pildă cele puse la cale de »Asociațiunea« noastră, apoi ziarele și revistele populare precum și discursurile deputaților și ale pregătitorilor de alegeri și altele.

În sfârșit împrumută limba populară din limbi străine. Muncitori români lucrează în aceeași fabrică ori pe acelaș petec de pământ cu muncitori de alt neam; cu câți negustori străini nu are de lucru țărănul cât și negustorul nostru! Mese-riile le-am învățat și încă le mai învățăm dela străini; ne facem slujba de cătane cu regulamente în limbi străine de a noastră, aici, iar în altă parte sub influințe străine, și apoi câte daraveri de tot soiul nu are fiecare dintre noi cu administrația străină ori înstrăinată.

Astfel se dezvoltă limba populară; pe alte căi ea se schimbă. Și prin schimbarea și creșterea ei continuă se tot îndepărtează de limba, care trăiește paralel cu ea, până când un orășan, care a învățat numai limba literară, nu va

mai pricepe nimic din limba poporului, căruia îi aparține și el. Atunci oameni din popor, cari vorbesc limba aceasta acum deosebită de cea literară, încearcă și scrierea ei. Vor fi mai cu seamă poeți și povestitori. Și vor învinge. Se naște o limbă literară nouă, fie și numai pentru un popor mai mic, astfel în zilele noastre pentru Nemții din nordul Germaniei și pentru Arămânii noștri. Ori, cum s'a întâmplat cu Romanii, din amestecul poporului celui vechiu cu alt popor ori cu alte popoare (la noi cu Tracii, Dacii,

Oscar Späthe: Evlavie (Bas-relief în marmură).

Slavii) se naște un nou popor cu altă limbă. Atunci noi putem zice: a dispărut poporul cel vechiu, a dispărut cu el limba veche poporală și a încetat cu limba poporală și limba literară, care trăia paralel cu aceea, de a mai fi limbă scrisă. Se poate vorbi de o limbă literară moartă din clipa, când limba poporală, care i-a dat naștere, nu se mai vorbește. Limba latină literară a fost moartă atunci, când s'au auzit graiul românesc, italianesc, franțuzesc, graiul popoarelor frați cu noi.

Și acum, întorcându-ne iarăș la mijloacele de îmbogățire, putem zice, că împrumuturile străine nu înșamnă un pericol de neînălăturat pentru limba poporală, care asimilează mai vâjos și mai cu temei decât limba literară, și care, ca orice organism sănătos, mistuește și lapadă dela sine tot, ce e străin și periculos pentru dezvoltarea sa. Noi putem dori liniștit: să crească și limba poporală! Și ferind-o de ce-i mai străin de ea să căutăm să deschidem cale largă limbii literare, din care luând ce-i prierște să poată crește. Vom putea mijloci aceasta, dacă prin indemnuri dese și potrivit împărțșite vom face pe popor să cetească mult, cel puțin aceea ce se scrie anume pentru el. Căci nimic nu întărește legătura firească între frații de acelaș sânge, de acelaș neam, cum o întărește cartea. Cartea românească este asigurarea viitorului nostru. Cartea românească are puterea legii pentru noi. Carte românească totdeauna și de aci înainte pretutindeni.

Septemvrie 1906.

Dr. Alexandru Bogdan.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al patrulea. Scena a cincia.

Ifigenia. Pylade.

Ifigenia (singură).

Eu trebuie s'ascult de el; căci văd
Pe-ai mei în grea primejdie. Dar, vai!
De soarta mea încep să mă cutremur.
S'arunc nădejdea tainică cu care
M'am mângâiat atâția ani de zile?
Să dănuiască 'n veci acest blestem?

Să nu se mai înalțe neamul nostru
Spre soare iarăși? — Toate scad și trec!
Norocul, frumusețea și puterea,
Toate se sting! De ce nu și blestemul?
Nădăjduit-am eu deci în zadar,
Ascuns' aici, de neamul meu departe,
Cu mâna și cu inima curată,
Să mântui casa noastră de păcat.
De-abia s'a vindecat la pieptul meu,
Ca prin minune, fratele de boală,
De-abia sosi corabia dorită,
Ca să mă ducă 'n țara părintească,
Și iată că nevoia mă împinge
Cu mâni de fier, la îndoit păcat:
Să fur icoana 'ncredințată mie
Și să înșel pe omul căruia
Îi datoresc viața și norocul.
Să nu 'ncolțească 'n sinul meu la urmă
Răsvrățul, a Titanilor străveche,
Adâncă ură împotriva voastră,
O zeilor, să nu-și înfigă ghiara
Și 'n pieptul gingaș! O, păziți-mă
Și 'n suflet îmi păziți icoana voastră!
Îmi sună în urechi cântarea veche —
Uitată, și-o uitasem, bucuroasă, —
Cântarea groaznică a Parcelor,
Când, de pe jilț de aur, căzù Tantal.
Cumplit fierbea, în pieptul lor, mânia
Și fioroasă le eră cântarea.
În tinerețe, doica ni-o cânta
Copiilor; o țin și-acuma minte.

De zei să se teamă
Tot omul din lume!
Ei țin stăpânirea
În mâni pe vecie,
Și voia lor nimeni
N'o poate schimba.

Pe cine-l înalță,
Mai mult să se teamă!
Pe culmi și pe nouri
Sunt scaune-așezate
Și mese de aur.

Se naște vr'o ceartă,
Și oaspeții cad,
Spre veșnic' osândă
În noapte grozavă,
Și-așteaptă zadarnic,
Închiși în adâncuri,
O zi de dreptate.

Ei însă rămân,
În veșnice-ospete,
La mese de aur.
Și pasul lor calcă
Din culme în culme;
Din negre prăpăstii
Se 'nalță suflarea
Titanilor frânți,
Ca fumul de jertfă,
O ceață ușoară.

Ades', dela neamuri
Întregi, își întorc

Puternicii fața,
Nevrând, la nepoți,
Să vadă iar chipul
Străbunului care
Le fuse 'ntâi scump.

Și Parcele cântă;
Ascultă bătrânul,
Din neagră genune,
Cântarea, și-aduce
Aminte nepoții
Și-și clatină capul.

Trad. de I. Borcia.

Boierul.

(Sfârșit.)

VIII.

Întâi a cumpărat pe bună dreptate. Eră un biet de Român, care n'avea copii, căruia îi murise nevasta și care își găsiă de lucru în oraș. Acela a vrut să se scape de greutatea îngrijirii de departe a pământului și a fost foarte bueros când l-a putut vinde boierului.

A doua oară a cumpărat dela niște frați, care nu puteau să trăiască în bună înțelegere și nu mai aveau ce împărți din cele câteva pogoane rămase de pe urma părinților. Cu asta a doua cumpărătură s'a împlinit atâta cât după lege îi eră îngăduit să cumpere.

Dar dacă ar fi fost vorba să rămână acolo nici nu s'ar mai fi apucat zadarnic de astfel de afaceri. A început așadar să cumpere pe numele nevestei sale, pe numele socrului său, pe numele unui argat, care de mic crescuse în casa lui și care nu știă cum să se mai țină de mândru că stăpănu-său a ajuns așa de sus.

Simția unde sunt certuri în casă și acolo intra cu banii ce fură ochii, cu autoritatea lui căreia nu te puteai împotrivi, cu amenințările, de care trebuia să te temi și bieții oameni își dau de hatărul boierului pânea copiilor. Hrăniă dușmăniile dintre frate și frate, dintre tată și fiu, dintre bunic și nepot pentruca să poată smulge cutare petec de pământ. Pe Moș Trăilă, căruia nepoții nu-i călcau pragul să-i aducă un pahar de apă cum spuneă, l-a primit la curte să nu stea casa pustie când pleacă el și pândarii și doi ani l-a îndopat cu tutun și cu țuică, iar

după doi ani bătrânul a închis ochii lăsând boierului bunătațe de grădină în mijlocul satului și un pogon și jumătate în luncă.

Așa de des trecea pragul tribunalului, că se luaseră de mirare și judecătorii. Atunci începă a cumpără printr'un schimb care n'aveă ființă. Niță Tărăe a primit bani pentru cele două pogoane ale lui din țarină și la întărirea hârtilor a spus că pentru cele două pogoane primește altele în schimb. Acele altele erau o râpă de pietri și de humă, ale islazului comunei, adecă ale nimănu. Ion Vintilă, care eră omul boierului, a jurat însă cu mânil pe cruce, că schimbul e drept și că cele două pogoane date de boier, sunt tot așa de bune și de roditoare.

Dela o vreme nu mai mergeă nici cu schimburile, pentru care nu numai el trebuia să-și mânjească sufletul...

Când a fost vorba să cumpere dela Vasile Udrea a născocit alt mijloc: I-a numărat banii cât îi făgăduise pentru ogorul dela Plopi și apoi l-a chemat în judecată, că adecă Udrea de ani îndelungați stăpânește ogorul, care pe bună dreptate i se cuvine lui, drept moștenire dela cutare unchiu îndepărtat. Și în fața judecății Udrea a mărturisit că așa e, și hotărîrea dată l-a făcut pe Roșu stăpănu pământului plătit împotriva legii.

Cotropise un sfert din pământul satului. Celor ce-i vindeau făgăduia marea cu sarea, prietinie până la moarte; când vre-unul da de vre-o belea el veneă cu sprijinul și cu ocrotirea în schimbul

cutării petec de grădină pe care trebuia să i-l vinzi.

Când vre-unul se împotrivea începea goana până în pânzele albe. Îl calicia dacă era învoit, îl prindea în drumul mare și-l ocără și-l bătea, urmă apoi judecata, la care martori strâmbi îl viră în pușcărie tot pe nenorocitul, care încercase a i se împotrivi.

Învățătorul și popa stau cu mâinile în sân. De atâtea ori se plânseseră celor mai mari, dar ei nu puteau desvălui în toată grozăvenia ei plaga, care de ani rodea satul acesta. Ei nu puteau îmbină decât plângeri răslețe, care se încheiau cu: »Dacă domnu Roșu merge mai departe pe calea asta, ne dăm de răpă.« Dar la vorbele astea cei mari răspundeau: »Ei vezi asta-i ciudă curată, pentrucă lui îi merge bine, ei vezi din pricina lipsei acesteia de armonie satele noastre se păcătoșesc, în loc să meargă tot spre bine.« Și bieții oameni își înecau de dragul copiilor pe care îi aveau, revolta care li se umflă în piept, făceau dar aveau impresia nelămurită că un duh rău, o ciură plutește în văzduhul satului aceluia și prăpădește vieți și sfărâmă lanțurile de argint ale cinstei și ale omeniei, pângărește sufletele în murdăria jurământului strâmb, a furtului și a desfrâului, dărapănă căminurile și stropește cu fiere părjolul și păragina. Aveau impresia că duhul acesta rău se preface pe fiecare zi într'un vârtej orbitor, ce-i va învălui și-i va târi într'o prăpastie din care nu va mai fi scăpare.

Și ei stau neputincioși, ca în fața unei făptuiri de basm, care-ți amute graiul și-ți taie puterile. Așteptau să vină de undeva, de departe, din seninul curat al cerului, din tremurul văzduhului de vară, un arhanghel, care să aducă iar pacea și o dreptate de peirea căreia nu puteau lămuri pe nimeni.

IX.

În cele din urmă ajunsese ca el să fie totul: tot ce se mișcă în Văleni atârna de el: nuntă, cumetrie, ceartă, împrumut, pod, drum, cheltueli ale bisericii, ale primăriei, tot trebuia să treacă prin cumpăna hotărârii lui. Când nu i-a mai stat nimeni în cale, a început să sădească arbori în islazul comunei, cu nădejdea ascunsă, că arborii aceștia îl vor face odată stăpânul pământului pe care creșteau.

Incepuse să-și facă moșie ca un mare proprietar.

Cureaua lui Petrache Drincea îi despărția două trupuri din pământul hrăpit. Dar cu Petrache n'o putea de fel scoate la cale.

Strajnic om. Din tăria cu care înțeștă mâna când apucă ceva, din trăsăturile aspre ale feței se desprindea o încăpăținată putere de hotărâre și de stăruință. Fusese ostaș în garda Palatului și-i rămăsese de atunci căutătura pătrunzătoare și ceva din mersul falnic și apăsător ostășesc. Despre el spuneau că s'ar putea hărăni în peatră seacă. Vorbiă răsPICAT și roștiă pe r cu o neobișnuită putere. De-l aveai pe el la lucru, puteai să te duci să-ți vezi de alte trebi, el muncia fiindcă nu putea altfel, fiindcă-l otrăvia o clipă de lene pe care nici la alții n'o putea răbdă.

— Mă, neică Petrache, vinde-mi mă mie cureaua aia, și-o plătesc zece poli pogonul, nu-i mai mult de un pogon și jumătate, ai cincisprezece poli... ai douăzeci de poli, numai dă-mi-o.

— Nu pot, boerule, am copii.

— Da le dai banii, mă frate Petrache, nu vezi că cu pământul nu mai e de trăit, ce alegi dumniata din bucațica aia? Banii-s bani color ghiață.

— Banii lunecă printre degete, dar pământul stă acolo, boerule.

— Dă-mi-l, mă, că eu tot și-l iau.

— Ba nu-l iei.

Într'o noapte Roșu trimite slugi la via lui din dealul Gărdanului și le spune să spargă pivnița, să desfunde buțile și să ducă câteva vase în șopronul lui Petrache Drincea.

A doua zi oamenii stăpânirii au fost la ușa acestuia. I-a dat în gând de unde vine năpasta.

— Merg, merg cum să nu, nu vă pripiți că merg de voe.

În primărie, Roșu sta tăcut și încrunțat la masa acoperită cu postav; primarul se ghemuia sfios într'un colț, la ușă doi bieți de Români desculți, rupți, cu căciulile în mână așteptau să isprăvească boierul ca să-și poată și ei scoate țidula să îngroape un mort. De sub geamul acoperit cu praf al tabloului din perete, Regele aruncă o căutătură hotărâtă, iar Regina zimbiă...

Drincea n'apucă bine să intre.

— Bine, mă tâlharule, unde te socotești tu, ce, suntem pe vremea Tătarilor, să-mi spargi pivnița, să-mi furi beutura, să-mi furi vase.

— De, boierule, eu nu știu cum am fost, nebun am fost, sărit din minți am fost, că de beut nu beusem, păcatele mele. Eu am spart-o, boierule, ce să mai tăgăduesc, eu am spart-o; dar nu mă băgă în pușcărie că am copii. Iartă-mă, să ne împăcăm, cât îmi ceri pentru pagubă să ne împăcăm?

Fiara se zăpăci; la așa răspuns nu s'ar fi așteptat nici odată. Minte și tăria lăcomiei îl părăsi o clipă, uită ori n'avu îndrăzneala să ceară cureaua de pământ.

— Să-mi dai zece poli, baremi să-mi dreg pivnița și să-mi aduci vasele îndărăt.

Drincea oftă lung din băerile inimei:

— Bodaproste. Le aduc, boierule, și-ți dau și banii, uite: Descinse chimirul, scotocî, scoase dintr'o cărpă cinci hârtii de câte douăzeci de lei și i le întinse cu mâna tremurând una câte una:

— Unu, doi, trei, patru, cinci... banii boilor, boierule, mă duc să-ți aduc și pe ceilalți cinci.

*

Plecă spre casă. Ii perise sângele din față și rămăsese galben-vânăt. Simțîa gura uscată, vrea să înghită în sec și nu putea, mergea cu ochii pironiți înainte în gol, aproape în fugă. Atîta clocot de furie stăpînită nebuniă pe un om care, când vorbea, nu putea până nu da cu călcăiul în pământ și nu strângea cu mâna ce apucă.

Casa goală. Copiii cu vitele, nevastă-sa în vecini. Pe fundul lăzei păstră un revolver, adus cu el din București. pe care-l purta cu el la drum, dar pe care nu l-a descărcat decât la nuntă de bucurie. Il scoase, îl pipăi, fără să-i simtă răceala ori greutatea, scoase cartușele, iar le vârî cu răsuflarea oprită, îl băgă la brâu și porni.

Nu se simțîa dacă calcă. Parcă-l târă o putere supraomenească. I se părea că pe coastele ce mărgineau satul se coborau furnicare de oameni în haine albe ca la Paști, care îl îndemnau să meargă, să meargă până la capăt. În el se strecurase par'că tot amarul grămădit înaintea inimii, de atîția ani, tot amarul care rupsese zăgazarile...

Boierul veniă spre curte, călare la pas. Un fior scurt îl străbătî până în vârful unghiilor.

— Ți-adusei și pe ceilalți cinci, boierule.

Glasul par'că veniă din altă lume.

Roșu oprî calul.

Drincea se oprî lângă scară scotocind în brâu...

— Unu, doi, trei, patru, cinci... boierule.

Boierul căzî mototol, ienind seurt, înroșind pietrile șoselei, calul ciuli urechile, sări glonț și se oprî la o sută de pași uitându-se speriat.

Femeile din vecini, înmărmurite de abia avuseseră vreme să bage de seamă ce se petrece în drum și ce-i cu impușcăturile, începură să țipe, un argat al curții alergă în fuga mare strigând »săriți«, doi copilași ce se jucau pe pod începură să plîngă, trecătorii se strânseră împrejurul trupului sângerat, unul îl sprijini prinzându-l de subsuori. Argatul dete fuga spre casă și spre popa.

Nevastă-sa alergă răcnind, popa veniă tăcut, făcându-și cruce.

Trupul fî ridicat și dus la curte, lumea rămasă afară porni spre primărie... Din toate părțile se grămădiau împrejurul lui Petrache, care pierdut, cu privirea rătăcită, cu capu 'n piept, cu mâinile drepte pe lângă trup în jos, părea o arătare din altă lume.

Se făcură roată în juru-i. Iată pe Moșu Marcu, iată pe Orlea, care alergase cu capul gol și descins dela fân, iată-l pe Niță al Floarei, pe Vintilă, pe Florea Stancului, pe Fărăe, pe primarul, toți împetriți de un simțămînt, pe care nu-l mai încercaseră în viața lor: incredințarea că așa a fost să fie, groaza, mila, durerea, le vâjăiau în suflet, fără ca limba vr'unuia să se poată deslegă, să poată rupe tăcerea spăimîntătoare în care te înlanțue lucrurile de taină nepătrunsă, clipele de mare încercare, tăcerea din preajma celor ce-și dau sfârșitul.

Intr'un târziu primarul îl luă de braț și-l duse în neștire înlăuntru, spunând oamenilor să se împrăștie.

Când îl duseră din mijlocul lor, un suspin al tuturor le ușură piepturile. Porniră clătînând din cap:

— Așa a fost să fie.

— Ce nenorocire pentru copilașii lui, maică Precistă.

— Și pentru ai Roșului.

— Pe ăia nu-i plîng, au cu ce; — dar vezi ei ispășesc păcatele lui tată-său.

— Pentru păcatele și neleguirile lui nu l-a mai putut răbdă Dumnezeu...

Toți ridicară capetele, se desmeteciră par'că dintr'un vis urât, în juru-le par'că se lumină negura ce-i învăluisse, ca ceice dimineța se deșteaptă frecându-se la ochi.

— Doamne, mă fraților, nu mă pot stăpâni să nu spun, Petrache m'a scăpat de ocnă.

Toți priviră întrebător pe Orlea :

— De când mă muncește pe mine gândul nelegiuirii acesteia.

— Nici o nelegiuire.

— Cine poate ști ce-i acolo sus, dar aici ocnă-l așteaptă.

— Nu se poate. Noi mergem cu el la judecată. Cine i-a spart pivnița? Cine mi-a luat mie pământul? Cine m'a înglodat pe mine în datorii? Cine ne-a adus la sapă de lemn, cine ne băteă, cine ne caliciă? Noi mergem cu el la judecată. Noi l-am omorît cu toții așa să spunem.

Ceata se măreă și mergeă fără voe spre casa învățătorului, care-și frângea mâinile :

— Doamne, ce-au făcut! Doamne ce-or fi cătând incoa! Și-au ieșit din minți! Ce să le fac eu, ce cată la mine, să mă bage și pe mine în pușcărie?!

Dar văzând-o apropiindu-se ceata ce se mânia mereu, ca izvorul de munte pe vreme de furtună, văzându-i cu pasul hotărît, cu glasul din ce în ce mai puternic, o încredere nețărnută i se coborî în suflet, încrederea ce plecă dela priveliștea puterii celor mulți, celor proști, celor săraci, celor obidiți, încrederea că a acestora e dreptatea.

În ziua judecării Roșescu făcuse să ia cuvântul în acest proces de »omor cu precugetare«, »floarea baroului«. Iar Vălenii nu s'au priceput să facă alta decât să vină des de dimineață cu femei și copii, osteniți, nemâncați, amăriți și să înțese locul din prejurul casei de judecată. Jurații fură trași la sorți, martorii dintre Vălenii fură chemați sus.

Acolo sus se începù lupta...

De care parte fi-va biruința?

G. C. Ionescu.

Din popor.

Ardemi-te-ai codru des,
Văd bine că s'a ales
Din tine să nu mai ies,
C'am intrat copil blăjin
Și-acuma-s moșneag bătrân,
C'am intrat fără mustețe
Și-am ajuns la bătrânețe.

IMPRESII.

Umilă Coroană...

»Grigorescu nu mai e«, și vestea asta apăsătoare, neașteptată de nimeni, mă găsește departe, printre munți, printre văi pline de ecouri, aproape de eternele zăpezi...

Mă așez supt un brad tânăr, răslețit, — umbra lui deasă, mărită de soarele ce apune, pare amenințătoare. Nu-i plăcea copacul acesta falnic, »colorat prea tare, învalit în întuneric... Stând aci, în clipa asta, l-aș putea supăra...

Mă scol, plec...

Urc, cobor, umbiu prin locuri necercetate, mă pierd în pădure. Vreau să mi zăresc trupul, să mă lapăd de tot ce e omenesc în mine; curat cu gândul și inima înduioșată, să-l pot vedea pentru cea din urmă dată... Mă opresc înaintea unui lac liniștit, limpede, împodobit de floarea sacră în formă de potir. Încunjurat de adâncă solemnitate a tăcerii, închid ochii. Mă rog să mă lase să mă apropiu, să nu mă îndepărteze, să-i aud glasul, fără sunet acuma. Singur în mijlocul »marei biserici a naturii«, cum zicea plin de frenezie pentru frumusețile firii, îi șoptesc numele: silaba de silabă, cad încet, fără zgomot ca petalele unei răsuri ce se scutură...

Am sentimentul că mă aflu la o uriașă depărtare de lume. În ograda întristată, se strecoară umbre. Neoprite de nimeni, unele îndrăznețe, curioase, pășesc pragul, — pragul acela atât de bine păzit odinioară, respectat cu evlavie, pe care altădată nu-l pășiau decât puțini. În darea asta în vileag a unei vieți tănuite, e și mai mare durere...

Senin la față, împăcat, cu un mănunchiu de micșunele în mâinile încrucișate — cari au trebuit să afe și ce este odihna — îi coboră pe scări, binișor... Nu lămuresc bine figurile plecate ce-l poartă pe umeri; întrezăresc doar mâni sfoase, cari dibue în umbră, îngrijorate, ce se razimă de păreții albi... Mi-e teamă... De nu l-ar scăpa...

Afară, capete descoperite, tăcute, se dau la o parte. Un fir, un tremur misterios trece prin inimile tuturor, prin lungul convoiu ce se prelungeste pe drum, prin porțile deschise... Cineva, un suflet de român, și-a adus aminte de o tainică legătură ce ne ține pe toți: i-a cuprins picioarele cu un capăt de panglică... Căruia altul din întreg neamul românesc i s'ar fi convenit mai mult?

Pe țarna proaspătă, pe dulcea colină a Câmpinii, pe care nimeni n'a iubit-o cu mai mare căldură și cu o mai aprinsă tinerețe, se pleacă pe rând, genunchi cucernici... Se va fi gândit oare prietenul devotat, când, sărutându-i pentru cea din urmă oară mâna, mâna aceea care a creat o lume, să-și apese buzele și pentru credinciosul ce n'a putut veni...?

Șoapta mesteacănului blând, sădit la căpătâiu, va tremura deopotrivă, ca un simbol al vieții, »Flăcăiașul cu rochița de mătase«, cum îi plăcea să-l desmierde, va legănă peste ochii lui închiși, acelaș duios vis de primăvară...

La o vreme recitesc rândurile acestea tremurate și nu cutez să le șterg: ici-colo sunt urme de lacrimi...

Maloja.

V. Cioflec.

Pagini străine.

Scamatorul din Nôtre-Dame

de Anatole France.

Pe vremea regelui Ludovic trăia în Franța un biet scamator cu numele Barnabé, de neam din Compiegne, care colindă orașele arătându-și îndemânarea și iscusința.

În zilele de târg așternea în piață un covor vechiu trențuit, adună în jurul lui întotdeauna cu aceleași vorbe — învățate dela un scamator bătrân — copii și cete de gură cască, apoi începea să-și sucească și învârtască trupul în toate chipurile, legănând în echilibru pe vârful năsului un taler de tinichea. Mulțimea îl privea la început cu nepăsare. Când însă se lăsă pe mâni, cu capul în jos și aruncă în aer și prindea cu picioarele șase ghiulele de aramă, cari străluceau în bătaia soarelui sau când se lăsă pe spate până-i ajungea ceafa la călcâie, făcându-și trupul un cerc desăvârșit și, stând așa, se jucă cu 12 cuțite, — atunci privitorii izbuceau într'un murmur de admirație, și banii curgeau ploaie pe covor.

Totuși ca mai toți cari trăesc pe urma talentului lor, Barnabé ducea o viață grea. Agonisindu-și pâinea de toate zilele cu sudoarea feții sale, îndură mult mai multe mizerii, decum i s'ar fi căzut după păcatul strămoșului Adam.

Ba nici nu putea lucra cât ar fi vrut.

Ca să-și arete iscusința îi trebuia, ca și pomilor cari înfloresc și dau roade, căldura soarelui și lumina zilei. Iarna eră și el un pom despoiat de frunze, aproape mort. Pământul înghețat eră și pentru bietul scamator prea tare. În vremea asta neprielnică suferea de foame și de frig ca greerul din poveste. Dar cum eră un suflet blând răbdă și tăcea.

Niciodată nu se gândise la bogățiile pământeste și la nepotrivirea dintre oameni. Credea cu tărie că de e rău pe lumea asta, nu se poate să nu fie bine pe cealaltă și nădejdea aceasta îl mângăia. Nu făcea ca stricații și ticăloșii cari își vând sufletul necuratului; nu luă niciodată numele Domnului în deșert. Trăia în cinste și, deși neînsurat, nu rămnea niciodată la muiera deaproapelui, fiindcă eră creștin și fiindcă femeia e dușmanul oamenilor tari, cum spune pilduirea lui Samson din Sf. Scriptură. Poftele

trupești nu-l prea chinuiau, de femei nu-și aducea aminte niciodată; arareori, când eră cald, dacă își mai astâmpără setea cu câte un păhar de beutură. Eră un om vrednic, cu frica lui D-zeu și cu credință în Maica Preacurată. De câteori intra într'o biserică ingenunchia în fața icoanei Maicii Domnului și se rugă: Maică Preacurată, ocrotește-mi viața, cât voi mai fi dăruit de D-zeu cu zile, iar când voi fi murit, ajută-mi, Maică Preacurată, să mă împărtășesc de bucuriile raiului.

*

Într'o seară, după o zi de ploaie, pe când mergea supărat și gârbov, purtând la subsuoară ghiulelele și cuțitele învălitate în covorul vechiu și uitându-se după vre-o șură, în care să-și odihnească trupul flămând, văzu un călugăr care mergea pe acelaș drum și-l salută cu cuviință.

Cum mergeau alături se deteră în vorbă.

— Tovarășe, zise călugărul, cum se face că ești îmbrăcat întreg în verde? Nu cumva ai să joci pe nebunul în vre-o piesă?

— Nici decum, părinte, răspuse Barnabé. Așa cum mă vezi, mă numesc Barnabé și sunt scamator de meserie. Și ași avea meseria cea mai frumoasă din lume, dacă ași mânca în toate zilele.

— Prietine Barnabé, urmă călugărul, ia aminte ce spui, că nimica nu-i mai frumos pe lume decât călugăria. Preamărești pe Dumnezeu, pe Maica Preacurată și pe Sfinți, și viața cucernicului e un veșnic irmos de slăvire a Domnului.

Barnabé răspuse:

— Părinte, îți mărturisesc că am vorbit ca un om nepriceput. Chemarea mea nu se poate asemăna cu a D-voastră. Deși nu e lucru puțin să ții, jucând, în echilibru pe vârful năsului un ban așezat pe un baston, totuși vrednicia mea nu se poate asămuși cu a D-voastră. Ași vrea să cânt și eu, părinte, în fiecare zi liturghia ca D-voastră și mai ales rugăciunile Maicii Preacurate, căreia îi port o credință fără margini. M'aș lăsa bucuros de meseria care m'a făcut cunoscut dela Soisson la Bauvais, în mai bine de 60 de orașe și sate, ca să îmbrac rassa călugărească.

Călugărul fù mișcat de simplitatea scama-

torului și, cum nu-i lipseă pătrunderea, recunosc în Barnabé un om cu bunăvoință, un om dintre aceia despre cari Domnul a zis: »Pe pământ lor pace«. De aceea îi răspunse:

— Prietine Barnabé, vino cu mine și-ți voi înlesni intrarea în mănăstire unde sunt eu stareț. Cel care conduse pe Maria egipteană în deșert, m'a scos în drumul D-tale, ca să te îndrept pe calea mântuirii.

Și astfel Barnabé se făcù călugăr. În mănăstirea în care fù primit, călugării prășnuiau pe întrecute pe Fecioara Maria și fiecare își întrebuință toată știința și toată îndemânarea spre a o sluji.

Starețul scria cărți, cari, după regulele școlsticei, spuneau virtuțile Maicii Domnului. Fratele Marincu, cu o mână iscusită, copia aceste tratate pe foi veline. Fratele Alexandru le zugrăvea cu miniaturi fine. Vedeai pe Împărăteasa cerurilor, șezând pe tronul lui Solomon, la picioarele căruia veghiaza patru lei; în preajma capului ei sburau șapte porumbețe, cari sunt cele șapte daruri ale Duhului Sfânt: darurile temerii, milii, științii, puterii, ale poveții, inteligenții și înțelepciunii. Avea ca tovarășe șase fecioare cu plete de aur: Umilința, Prudența, Modestia, Cinstea, Fecioria și Ascultarea.

La picioare două figuri goale și altele stăteau rugătoare. Erau suflete cari își implorau — de bunăseamă nu inzadar — mântuirea.

Fratele Alexandru zugrăvea pe o altă foaie pe Eva față în față cu Maria, ca în acelaș timp să se vadă greșala și izbăvirea, femeia umilită și fecioara preaslăvită. Mai erau în această carte, izvorul apelor vii, fântâna, crinul, luna, soarele și grădina zăvorită, — dupăcum se spune în acsion, — poarta cerului, împărăția lui D-zeu și multe icoane ale Maicii Domnului.

Fratele Marbode eră pe semne unul dintre cei mai iubitori copii ai Mariei. Cioplea neîncetat chipuri în piatră, încât barba, sprâncenele și părul erau albe de praf, iar ochii veșnic umflați și lacrimoși; și la o vârstă înaintată eră plin de putere și de voie bună; se vedeă că împărăteasa cerului ocrotește bătrânețele copilului ei. Marbode o reprezentă, șezând pe un tron, cu fruntea încununată de o aureolă de raze, presărată cu mărgăritare și aveă grijă ca faldurile hainei să acopere picioarele celei despre care profetul a zis:

Iubita mea e ca o grădină închisă.

Uneori îi dădea o înfățișare de copil plin de gingășie, de par'că zicea:

— Doamne tu ești Domnul D-zeul meu! Dixi de ventre matris meae: Deus meus es tu. (Psalm. 21. 11).

Mai erau în mănăstire poeți cari izvodeau pe latinește proză și imnuri spre slăvirea Preacuratei Fecioare Maria. Eră chiar și unul Picard, care talmăceă, în stihuri rimate, minunile din Notre-Dame pe înțeleșul mulțimii.

*

Văzând Barnabé o așa întrecere în laude și o așa de frumoasă roadă în opere, începù să se caine de neștiința și prostia lui.

— Vai, suspină el, preumblându-se singur în grădina îngustă și fără umbră a mănăstirii, nenorocit mai sunt, că nu pot, asemeni tovarășilor mei, să laud cu vrednicie pe Sfta Maică Preacurată, căreia i-am închinat toată dragostea inimei mele. Vai, Vai, sunt un om brut și fără nici un talent. Eu n'am pentru slăvirea ta, Maică Preacurată, nici cuvântări pline de pietate, nici zugrăveli frumoase, nici statui bine cioplite, nici versuri cu picioare numărate și cadentate în măsură. Eu n'am nimic, nimic.

Așa se jeliuă și se porni pe supărare. Într'o seară, când călugării se odihneau, stând de vorbă, auzi pe unul dintre ei spunând povestea unui călugăr care nu știă decât să zică de rost: Ave Maria. Acest călugăr eră desprețuit pentru neștiința lui; dar, dupăce muri, îi răsăriră din gură cinci trandafiri în cinstea celor cinci litere ale numelui »Maria«, în acest chip se făcù cunoscută sfințenia lui.

Ascultând istorisirea, Barnabé se minună odată mai mult de bunătatea Fecioarei, dar pilda acestei fericite morți nu-l mângăia. Inima lui eră plină de zel și voia cu orice chip să-și slujească și el Stăpâna care este în cieri.

Căută, dar nu află nici un mijloc să-și împlinească dorința. Într'o dimineață se trezi plin de bucurie. Alergă în bisericuță și rămase singur acolo mai bine de un ceas. Se duse și după prânz. Și de atunci întră în fiecare zi în bisericuță, când știă că e goală. O bună parte din timpul pe care ceilalți călugări îl jertfeau artelor, el stătea în biserică. Nu mai eră nici trist și nici nu se jăluia.

Purtarea lui ciudată atrase însă luarea aminte

a călugărilor. Se mirau toți pentru ce se ascundeă fratele Barnabé așa des în bisericuță. Starețul fiind dator a supraveghea purtarea călugărilor, se hotări să observe ce face Barnabé când e singur. Și într'o zi, când acesta eră închis, ca de obicei, în bisericuță, merse însoțit de doi călugări mai vechi din mănăstire, să se uite prin crepăturile ușii ce se întâmplă în lăuntru. Și văzură pe Barnabé înaintea tronului Maicii Preacurate, cu capul în jos și cu picioarele în aer, jucându-se cu șase ghiulele de aramă și cu 12 cuțite. Făcând în cinstea Maicii Domnului scamatoriile cu cari secerase cele mai mari laude. Neînțelegând că acest om simplu își puneă astfel

talentul și știința în slujba Fecioarei, cei doi călugări bătrâni se mâhniră de acest »sacrilegiu«.

Starețul știă că Barnabé are un suflet nevinovat, dar credeă că și-a pierdut mințile. Porniră toți trei să-l scoată repede din bisericuță, când văzură pe Sfânta Fecioară pogorând treptele tronului ca să șteargă cu pulpana vestmântului ei albastru sudoarea ce înrouase fruntea scamatorului.

Atunci starețul, proșternându-se cu fața la pământ, rosti cuvintele:

— Fericiți cei săraci cu Duhul, că aceia vor vedeă pe D-zeu.

— Amin! răspunseră călugării, sărutând pământul.

O. C. T.

Expoziția de artă din Veneția (1907).

S'a deschis la Veneția a 7-a expoziție artistică bienală. Prima a fost la 1895 și de atunci, grație neobositei activități a Senatorului Antonio Fradetto, care și-a pus tot sufletul pentru a face din această expoziție o sărbătoare de artă universală, progresele sunt enorme. Confruntarea operilor artiștilor din toată lumea a fost un puternic stimulant pentru toți. Imitatorii — cari nu lipsesc niciodată — au copiat maniera unuia sau a altuia dintre celebriți, până și-au găsit adevărata cale; Italienii au gustat arta fiecărui popor și în fiecare an s'a semnalat câte un artist merit să ajungă mare! Pe lângă importanța artistică, expoziția din Veneția a mai câștigat un lucru însemnat: acela de a nu mai fi numai o întreprindere a Primăriei din Veneția ci un ce necesar, subvenționat de Stat și asta e o mare victorie. Nu văzusem expoziția de acum patru ani și spun drept că am rămas înmărmurită! De unde în 95 nu erau decât 2 săli acum sunt 39! Saloanele, fiecare dintr'insele, decorate de artiștii țărilor respective cari expun, sunt cât se poate de elegante și de variate. Palatul expoziției păstrează fațada în stil clasic cu coloane și cu legendarul leu al lui San Marco. Anul acesta, severitatea juriului compus din Ludwig Dettmar, Leonardo Bistolfi, Calandra, Trentacoste, Franck Brangwin și Chitariu, a fost foarte mare. Din 860 de opere prezentate s'au admis numai 212 ceea ce vine cam 24%! Se înțelege deci

că cele admise au reale merite de artă și că deși nu pot fi toate capo d'opere totuși fiecare artist se afirmă prin modul lui de a vedeă și de a redă orice impresiune, fiecare — deși printr'o diversitate enormă de școală și mod de a picta — caută să se reînnoiască, să stârneasce emoțiuni artistice, să atragă atențiunea celor ce, cu un adevărat cult, urmăresc evoluțiunile artei moderne. Veșnic — nemulțumiți sau blasați — din principiu vor găsi totdeauna ceva de criticat; iubitorii de artă desinteresați vor admiră fără restricție sforțările artiștilor cari nu se mulțumesc a se repauza pe laurii culeși, ci aspirând mereu la formele definitive perfecte ale Frumosului se trudesă și caută, cugetă și lucrează!

Printre sutele de steaguri ce fâlfâiau în ziua inaugurării la »Giardini« am căutat cu ochii tricolorul nostru... Lipseă, căci România nu eră reprezentată nici de data asta! Vorbind cu Victor Picca, distinsul critic de artă și director al revistei »Emporium«, dânsul îmi arată regretele sale de a nu vedeă în expoziție și salonul Românilor. »Nu înțeleg — ziceă dânsul — ca tocmai pictorii Români, atât de iubitori de frumos, să nu ție a figură aci, unde ar puteă fi apreciați de lumea întreagă și unde ar aveă avantajul de a fi cunoscuți!« După ce în Martie publicasem un articol despre arta română în »Emporium«, voiam să scriu acum mai pe larg... Niciunul nu figurează însă, spre marea mea desiluzie.

Discursuri, muzici, lume multă care vrea să vadă pe contele de Torino venit în adins pentru deschiderea expoziției; de pe toate bastimentele salve de tunuri răsună, gondolele mici de pe »Canal grande« imbrăcate în mătăsuri cu ciucuri în fir de aur, trase de porumbei sau mâ-nate de piloți îmbrăcați în mătăsuri și cu peruci albe, întreg convoiul pare o evocațiune fantastică a fastului din trecut, tot luxul ăsta desfășurat pentru sărbarea creată în onoarea Artei și a Frumosului!

Și e adevărat frumos! Salonul central, vast, luminos, destinat concertelor și conferențelor, este decorat cu mult gust de mult simpaticul sculptor Vincenzo Cadorn, tatăl lui Ettore, cunoscut la noi. Patru panouri colosale sunt pictate de Aristide Sartorio. Câtă fantazie și câtă tehnică! Desemnul așa de sobru și de delicat, culoarea uniformă pierzându-se în nuanțele alb, negru și verde, execuțiunea ușoară și sigură te aține ciasuri întregi spre a pricepe mai bine aceste compozițiuni cari s'ar putea numi cele 4 faze ale vieții. 1. Lumina sau nașterea unei ființe și danțul orelor — Parce și Erinii, imaginea binelui și a răului. 2. Tenebrele simbolizează luptele vieții contra înșelăciunilor. Se văd Fauni, Sirene, Gorgone, cari atrag pe cei neprevăzători în vârtej. 3. Lupta între Castitate și Luxurie. Carul Amozului, unde zeul e ofensat de danțul Bacantelor — apoi amorul deșteptat de curiozitatea iubitei Psyche; Himeros, zeul rău și Fortuna, zeița corupătoare, seamănă bani...

În față și ultima, Moartea — Harpiile precedate de Ipnos (somnia) anunță caii morții. Femei susțin carul pe umere, exprimând astfel că maternitatea este eternul izvor de viață. Bocitoarele plâng morții nevârstnici, mame aprind făclii stinse, un om întreabă viitorul pe un sfinx... Pe toate le explică 4 versuri:

1. Te așteaptă orele luminoase și triste.
2. Sau omori răutatea sau rămâi ucis.
3. Amozul sublimă, amozul impur degradează.
4. Moartea te stinge și viața se reînnoiește.

Este o compozițiune admirabilă și Sartorio, dejă premiat la expoziția din Milano, pentru tabloul »Monte Circeo«, merită cea mai mare laudă.

Sala Romei.

Prea frumos decorată cu o friză de Victoriei cu coroana de laur de cătră Cesar Bazzani,

în această sală mi se pare că sunt tablourile cele mai simpatice fiind lucrate de tineri cari fără multe subtilități și rafinării de tehnică dau toată nota grațioasă și frivolă a modernității, tablouri cari reflectă stări sufletești actuale, simțite. Marele Maucini napoletan, coloristul prin excelență, portretistul de valoare expune 8 tablouri împrumutate de pictorul olandez Mesdag. Subiectul fiecăruia e foarte neînsemnat dar cel mai mic detaliu e supus ausamblului, e supus ideii: piață de flori, vânzător de pasări, de fructe, un muzicist etc., dar expresiunea figurilor, gestul și mai cu seamă vivacitatea culorilor bizare sunt neîntrecute. Coromaldi Umberto ale cărui pânze sunt pline de soare expune Niuna-nauna și »În colibă«. E pictorul vieții simple și umile. Camillo Innocenti expune 3 tablouri, în cari se recunoaște acelaș model. O femeie la toaletă ridicându-și o buclă cu un gest febril și »affaires«... Femeie modernă! Aceeași femeie punându-și pălăria în oglindă și tot ea legând laba bolnavă a unui cățeluș. E redat cu multă gingășie și cu finețe. Alături este nudul luminos al unei femei blonde într'o atitudine grațioasă lucrat în pastel de Arturo Noci, un tânăr simpatice care la fiecare expoziție se afirmă mai mult, ca desenator corect, ca artist plin de sentiment și pasionat de arta sa. Bacarissas, un peisagiu decorativ frumos, un răsărit de lună inundând vaea într'o palidă lumină »mauve«. Coleman cu peisagii sincere, Enrico Lionne divizionist convins expune o singură pânză: Într'un Caffé Concert. E un singur cap elegant de femeie, răsărit dintre boă și pălărie și luminat de lumină electrică. Ca efect de lumină și ca manieră e excelent. Minusculele pastelari ale lui Sartorio sunt perfecte.

Sala Piemonteză.

În care e destul să numesc pe celebrul Grosso cu admirabilele-i portrete, pictorul frumșetei feminine, care a înțeles și a redat tot farmecul unui suflet de femeie. Pe lângă »Portretul ficei mele« a expus și peisagii triste, pasteluri. Într'o săliță e colecția pânzelor lui Delleani care o viață întreagă a ilustrat toate colțurile de pământ, toate nimicurile cari i-au atras atenția cu o perfecțiune și cu o justete de observație neîntrecute. Tot aici se relevează talente solide, pline de promisiuni ca Maggi ale cărui tablouri

»Ultimul fân« și »Prima zăpadă«, sunt pictate cu măiestrie, cu un sens ecvilibrat al măsurii și culoarei, cu o largă perspectivă. Amândouă fiind alese de comisiunea pentru Galeriile de artă au fost cedate de Stefani, care le alesese din prima zi pentru a le vinde în America. E

un frumos succes. Fonnara pictează Alpii sculptori de zăpadă à la Segantini. Într'un colț: »Bătrână la veghe« de Durante Domenico e splendid, și mulți alții ca Olivari, Olivero cu: »După ploae soare« cu transparente fluide, cu umbre violete pierzându-se în nuanțe palide . .

(Va urma).

Zoe Gârbea.

Cronică.

Frăție. Un oarecare călător ardelean, întâlnindu-se cu dl N. Iorga în București, a scăpat o vorbă: Noi ardelenii ne-am încredințat că nu mai avem nimic de așteptat dela România. E o vorbă grea, pe care a spus-o »unul mai mare printre tineri«. O declarație așa de categorică, spusă de unul care se bucură de o trecere aici la noi, nu putea fi trecută cu vederea. Piatra odată aruncată a tulburat apele publicisticii noastre; au început constatările și lămuririle de o parte și de alta. Dl Ioan Slavici, într'o scrisoare adresată dlui Iorga, confirmă spusele tânărului, zugrăvind-ne o icoană, cât se poate de tristă despre stările din România. Ascultați! Țăranii sunt degenerați și săraci lipiți pământului; pătura boierească e istovită de desfrâu. Cultură economică e un fel de »Kaubwirtschaft«. Cultura morală nu există în România; acolo nu e nimic sfânt; omul cum se cade e nesuferit și disprețuit. Religionea e luată în bătae de joc de preoții nemernici și arhieriei vânduți străinilor. Omul superior nu are nici o valoare dacă nu e sluga vre-unui om puternic sau al unei cărdășii politice.

La acest tablou al d-lui Slavici, dl Iorga adaugă: »România . . va peri în felul cel mai rușinos, sistem leșesc, prin desbinarea socială, prin luxul de sus și prin eroziunea temelilor« . .

În schimb noi Românii de dincoace suntem prezentați într'o lumină de superioritate în toate. Ni se cere chiar un fel de tutorat moral peste minorii și iresponsabilii din țară. »Atenția frățească«, »ajutorul mutual« și »solidaritatea militantă« ce o așteaptă — cei puțini buni și înțelegători din România — dela noi sunt chemate să ajute mântuirea neamului de dincolo, în interesul viitorului nostru al tuturor.

Răspunsul presei dela noi la învitarea asta măgulitoare a fost foarte categoric și limpede: Nu e bine și nu putem să ne amestecăm în lupta politică militantă din țară.

Și nici nu e posibil un amestec în felul celui solicitat de dl Iorga. D-sa ar vrea amestec în toate chestiunile zilei; ar dori ca presa dela noi să ia parte în hărțuile fără nici o importanță. Și asta nu se poate. Măruntele lupte zilnice urmăresc scopuri apropiate, egoiste de multeori; se nasc din sentimente și ambiții jignite, cari nu ne pot interesa. De aceste sunt pretutindenii, sunt și la noi destule. Și unul care trăește departe de

ele nu e în poziție să le judece și prin urmare nu se poate amesteca în vârtejul lor îngust. Sgărieturile aceste se vindecă dela sine, nu e nevoie s'alerge întreaga breaslă sanitară a neamului să le tămăduiască.

Sunt însă chestiuni mari, chestiunile într'adevăr vitale ale neamului românesc întreg, cari nu pot fi întimpinate cu indiferență. Așa e chestiunea țărănească în România e soarta școalelor dela noi, ca să nu pomenim decât de cele mai apropiate și mai importante. La rezolvarea acestora se așteaptă ajutorul și sprijinul tuturor celor ce sunt în stare să-l dea.

În aceste chestiuni avem deci de așteptat o solidaritate. Chiar și tânărul care a stat de vorbă cu dl Iorga și a dat prilej d-lui Slavici să serie constatările pesimiste de mai sus credem, că e de această părere. Declarațiile lui, de altfel, n'au putut izvorî dintr'o judecată mai temeinică și prin urmare nu trebuie să li se dea o importanță mai mare. Omul câte nu spune într'o conversație! . .

În chestiunile mari însă nu se admit criticile ușoare, sfaturile grăbite, părerile arbitrare, cum se practică astăzi chiar și de frunțașii neamului. Seriozitatea lor pretind soluții temeinice, cari se razimă pe studii și pe o judecată matură, neîntunecată de arțagul patimilor și trufia ambițiilor.

Deceniul acesta pare a fi contrastul celor trecute, când optimiștii și entuziaștii însuflețeau lumea cu virtuțile și puterea de viață a neamului românesc. În cele mai multe părți se deșteptase mândria originii romane și încrederea în sine. Această trezire a conștiinții fără îndoială că a avut și urmări rele. De pildă fanfaronada națională, atmosfera căreia o simțim și astăzi, când se manifestă sub forma negațiunii.

În timpul din urmă predomină un spirit de critică, de nemulțumire, de neîncredere, de plictiseală, de desgust . . Casandrele neamului răsar din fiecare tufă; criticilor, sfatuitoților și îndrumătorilor le dai bună ziua la fiecare pas. Vei întâlni chiar studenți de liceu cari își talmăcesc »rostul vremurilor noastre«, dându-și aere de profeți și de judecători atotștiutori. Maimuțăresc și ei pe șefii școalei critice.

E un convoiu de bolnavi inchipuiți cari se vaetă în numele neamului, fără să caute izvorul tămăduirii.

De unde atâta căinare? Ce s'a întâmplat cu neamul nostru în cei 10 ani din urmă?

Cetitorii pot fi pe pace; nu s'a întâmplat nimic. Toate lucrurile își urmează cursul lor firesc. Glasurile stridente, ce turbură seninătatea păcii, sunt furtunile trecătoare ale unor suflete pesimiste. Să nu-și închipe ai noștri că starea fraților din România e mai rea de cum a fost. Dimpotrivă se poate constata cu ușurință un progres în toate.

Dar atunci ce rost și îndreptățire au tânguiriile unor oameni de greutatea dlor Iorga și Slavici? — se vor întrebă cei mulți.

Răspunsul nu e tocmai greu.

Tendința oamenilor superiori e de a crea o stare de lucruri, cum numai în închipuirea idealistilor există. Fiind idealști de temperament — foarte deosebit — intră în luptă cu viața reală și își istovesc toată puterea lor de muncă pentru a-și intrupă visurile. Legile realității nu se potrivesc însă, în toate, cu legile închipuirii. În lupta pentru îndreptarea vieții reale, idealistii aproape întotdeauna au parte de desiluzii, desamăgiri și nemulțumiri. Aceste îi fac să generalizeze, să atribue neizbânda lor rautăților de cari pătimește mediul în care se luptă.

Generalizările nu sunt în toate juste și drepte. Tocmai de aceea nici n'au rezultatul dorit de dânsii. Acest fapt îi supără și-i face să se cufunde tot mai mult în puhoiul încredințării. Nesuccesul crește în proporție cu viforul pătimilor, cari le întunecă tot mai mult idealurile. Acest sistem de critică socială, ori câtă dreptate ar avea cel ce-l practică, e hotarit greșit.

De aici nu rezultă însă nici încredinșarea fatalista a brațelor pe piept, nici tolerarea greșelilor și rătăcirilor de cari suferă societatea noastră. Îndreptarea o cere tendința spre înaintare, spre perfecționare a sufletului omesc. Dar operațiunile idealistilor nemulțumiți, trebuiesc înlocuite cu operațiuni reale. Un filozof francez, A. Comte, zicea: n'ai înlăturat un sistem greșit numai dărâmându-l ci și înlocuindu-l.

Activitatea de îndreptare socială a dlui Iorga — căci despre d-sa e vorba — în bună parte se mărginește în a dărâma, în a distruge, în a lovi fără cruțare în instituțiuni, în oameni, fără să propună soluții practice temeinice și fără să caute a tămădui relele cu seninătatea și liniștea chirurgului social. D-sa vede ranele, pe cari le vâd și alții, le deschide, le taie cruciș și curmeziș — și se înfurie cum nu se îndreaptă societatea din țară în 24 de ciasuri. Aici e greșala d-sale. Pe dl Iorga, fiind un temperament impulsiv, o fire impresionistă, un idealist cu o mentalitate extraordinară, nu e greu să-l ierte chiar și dușmanii.

Dar acest sistem destructiv a creat o întreagă școală. Intellectuali tineri, intră ca asistenți în laboratorul dlui Iorga și s'aștern pe critică... Și dacă te iei de vorbă cu ei și-i întrebi: »Ce vreți oameni buni?« — își vor răspunde gesticulând nervoși: »Vrem binele! Vrem să scăpăm neamul de mișei, de netrebnici! Sariți-ne într'ajutor!«

Și așa încetrău te întorci, dai numai de nemulțumiți războinici. Această atmosfera de critică pripită și necruțătoare demoralizează. Autorii osândelor nu dau exemple de îndreptare, de solidaritate în muncă pozitivă, da frație înțelegătoare și iertătoare. Toți ar vrea să distrugă, fără să poată pune ceva în loc. Toți sunt

nemulțumiți cu soartea țărânimii, de pildă, dar nici unul dintre acești războinici nu prezintă propuneri serioase, concrete, amănunțite cum s'ar putea ajuta țărâtimea. (O activitate de critică socială vrednică de imitat e a d-lui A. C. Cuza, care întotdeauna știe să dea soluții serioase.) Așa că dorința de a înlătură relele existente, crează altele noue, sau întetesc pe cele ascunse sub spuză: ura dintre clase, turburarea ordinii sociale și desbinarea elementelor de muncă prin desfrâul patimilor în discuție.

În acest chip nu se rezoalvă chestiunile mari ale neamului românesc!

Și noi înzadar suntem chemați într'ajutor la o astfel de luptă destructivă!

Noi fără îndoială că trebuie să arătăm scăderile și neajunsurile stărilor din țară, dar aceasta trebuie să o facem atunci, când cunoaștem pe deplin cauzele cari le-au creat, când ne simțim chemați să spunem un cuvânt așezat și cuminte în chestiunile mari ale neamului. Totdeauna trebuie să fim însă stăpâniți de seninătatea și obiectivitatea frățească a celui ce vrea și știe face bine.

Aceasta e adevărata frăție ce ni se poate cere.

*

O carte foarte folositoare: Editura »Minervei« — ale cărei merite pentru mișcarea noastră culturală sunt mai presus de orice laudă — a dat la iveală o carte (Jules Payot, Educația voinței, trad. de N. Pandelea. București 1907. Pr.: Lei 1-50) care, dacă s'ar răspândi în măsura cuvenită, ar putea aduce foloase foarte mari societății noastre. Recentele scrisori ale d-lor Slavici și Iorga, pe de o parte, experiențele noastre zilnice, de pe alta, sunt destulă dovadă că trebuie să fie de cea mai mare actualitate o carte care ar încerca să dea societății și mai ales viitorilor conducători ai ei o îndrumare cătră o viață sănătoasă și morală — două noțiuni, în definitiv, identice —, cătră o muncă stăruitoare și sistematică și cinstită, folositoare și societății și individului, pentru că ea singură îi poate aduce mulțumirea și fericirea. O astfel de îndrumare sănătoasă vrea să dea și izbuțește a da cartea »Educația voinței« a profesorului francez Jules Payot. Ea vrea să pună în practică rezultatele psihologiei moderne, să arate cum se pot folosi legile acestei științe spre a întări voința în lupta cu dușmanii cei mulți cari tind s'o oclatine.

A fost o idee fericită de a da și literaturii noastre această carte de valoare, pe care cele mai multe neamuri s'au grăbit să și-o însușască, și traducătorul, dl Pandelea, și-a câștigat un merit foarte mare atât prin alegerea nimerită cât și prin traducerea făcută într'o limbă românească atât de frumoasă și de limpede.

Nu putem recomanda destul de călduros citirea acestei căți îndeosebi tinerimei universitare, căreia autorul se și adresează în rândul întâi. Studenții noștri universitari — o știm din experiență proprie — sunt siliți să-și facă studiile anilor celor mai critici și mai însemnați pentru educația definitivă într'un mediu moral și intelectual foarte tulbure, în care cartea d-lui Payot le va putea fi cea mai bună călăuză.

În sfârșit, ca să se poată convinge oricine și mai bine de importanța cărții, cităm numai câteva rânduri din prefața de care a însoțit-o dl Radulescu-Motru:

»Cartea de față este recomandabilă din toate punctele de vedere. Ingeniositatea aplicațiilor practice merge alături cu o solidă pricepere teoretică. Cititorul are înaintea sa o scriere de o adevărată valoare... Educația voinței a d-lui Jules Payot este bine să găsească o cât mai mare răspândire. Citirea ei poate profita oricărui om cult. În special ea trebuie să se găsească în biblioteca fiecărui membru al corpului didactic. În școală ea poate fi pusă în mâna elevilor și elevelor din ultimele două clase liceale pentru a le servi drept izvor la pregătirea lucrărilor scrise. În lipsa uneia speciale ea poate chiar servi drept carte de lectură filosofică.

Asupra acestui din urmă folos îmi permit să atrag deosebit atențiunea d-lor profesori de filosofie și de limbă română din școlile secundare. < B.

Un institut biblic românesc. Părintele Constantin Morariu din Pătrăuț, Bucovina, stăruie în »Neamul Românesc« (An. II, Nr. 28) pentru înființarea unui institut biblic românesc, care să tipărească biblia și să o răspândească între poporul dela sate. Ideea e foarte bună și e vrednică de atențiunea metropoliilor noastre, cari se îngrijesc prea puțin de popularizarea sfintei scripturi. Mulți dintre cărturari ar dori să aibă în casa lor o Biblie frumoasă scrisă și ieftină. Scriitorul acestor rânduri caută de trei ani o biblie scrisă într'o limbă românească bună. Cea din Blaj e imposibil de citit. Cea a societății britanice are multe scăderi. Mi s'a spus că biblia lui Șaguna ar fi cea mai bună; dar cum s'ajungi la ea? Și câți nu vor fi păfit tot așa. Ar fi bine ca metropoliile noastre să încredințeze traducerea din punct de vedere al formei, al limbei, unui scriitor, cum e George Coșbuc, care s'a ocupat foarte mult și cunoaște bine cărțile sfinte. O biblie frumoasă scrisă și ieftină ar contribui mult la întărirea culturii morale a poporului nostru. De realizarea acestei idei s'ar putea ocupa cei grupați în jurul »Revistei teologice« sau chiar și »Asociațiunea«.

Știri. Anunțăm cu bucurie colaborarea regulată a d-nei Elena Farago-Fatma la revista noastră. Cititorii cari au avut ocazie să aprecieze talentul d-sale din volumul »Versurii«, apărut în editura noastră, desigur îi mulțămesc, împreună cu noi, pentru colaborare.

* La notița noastră din nrul trecut, dl Iorga ne trimite următoarele explicații: »Dl Dieterich, cel cu darea de seamă despre »Geschichte des rumänischen Volkes«, nu e altul decât prelucrătorul cărții injurioase pentru Români a dlui Alexici.

Tânăr, eșit ieri de pe băncile Universității, crede că poate învăța în domeniul lor oameni mai bătrâni decât dânsul, pe cari nu știe să-i respecte. Crede că »bizantinologia« e apanagiul colegilor săi și se silește a speria lumea cu dânsa. Observațiile sale sunt sau în legătură cu concepția pe care o are despre Români ca popor balcanic, fără civilizație proprie, sau ceea ce se zice românește, așa de bine, căutare de nod în papură.

Ultima observație. N'a venit vremea să ținem seamă de judecata străinilor asupra lucrurilor noastre numai în proporția valorii personale a străinilor acelora? Ori tot mai trăiește prejudecata că, oricum, Valahul, ca și Țiganul, nu-i ea omul?< N. Iorga.

Rectificărilor dlui Iorga le-am făcut loc cu cea mai mare plăcere. Ne bucurăm că temerile noastre, în ce privește temeinicia observațiilor învățatului german, sunt întărite de dl Iorga. La ultima observație a dlui Iorga ne permitem să dăm următoarea lămurire: Cartea »Geschichte des rumänischen Volkes« a fost scrisă pentru Germani. Și prin urmare păreriile lor despre ea trebuie să ne intereseze. Părerea dlui Dieterich a apărut într'o revistă de valoare Byzant. Zeitschrift, pe care nu o poți trece sub tăcere când o cetești. Prestigiul științei românești nu e în pericol.

* În acest număr reproducem câteva dintre creațiunile sculptorului din România Oscar Späthc. E membru al societății »Tinerimea artistică«, de sub patronajul Prințesei Maria, despre care am mai vorbit în această revistă. Dsa ridică prestigiul societății tinerilor artiști și cucerește tot mai mult simpatia publicului pricepător din România. Nădăjduim că lucrările dsale vor fi primite cu aceeași dragoste și la noi.

* Revista »Arta« din Milan aduce știrea că d-soara Rodica Nestorescu a debutat în opera »Lucreția Borgia«, susținând rolul Lucreției cu un mare talent artistic și cu o voce splendidă de sopran. Presa locală i-a adus cele mai mari elogii, iar publicul asistent a sărbătorit-o, bisându-o și oferindu-i daruri de valoare și buchete de flori.

* Reuniunea de citire și de cântări din Oravița și-a serbat sfințirea steagului la 11 August. Din acest prilej au concertat 11 coruri din Bănat. Sărbările au fost numai însufleșire și au reușit splendid. Bravilor Oravițeni le urăm tărie și stăruință în frumoasa muncă de înaintare culturală.

* Gimnaziul de stat din Caransebeș, susținut din banii grănițerilor generalului Doda, își începe activitatea în toamna acestui an, înființându-se cl. I.

* Reuniunea de cântări din Orăștie a început să facă în Dumineci și sărbători câte o excursie în comunele din împrejurime, cântând liturgia în biserică și aranjând câte un concert. Nu putem lăuda în deajuns acest mijloc cuminte de a trezi pe sate dragostea și interesul pentru cântarea românească. Ce misiune frumoasă ar avea reuniunile noastre de cântări, dacă ar urma exemplul celei din Orăștie.

Poșta Redacției.

Gh. I. Dorin. Sfiala D-voastre e justificată. Versurile slabe. Pe lângă strofe bune, împrumutate din cântecele populare, ca de pildă:

Cântă cucul sus pe-o cracă
Jalea-l face să nu tacă,
Că e singur și pribeag
Prin pustiul de buceag.

Aveți altele nereușite, mai ales în »Robit sunt de ochii tăi«.

V. N. Craiova. »Ucigătoare-i și iubită«... nu se publică.

Redactor: OCT. C. TASLĂUANU.

Catalogul compozițiilor muzicale

de G. DIMA.

Se pot comanda dela Librăria H. Zeidner, Brașov (Brassó).

II. Coruri de bărbați a capella.

A. Lumești.

- a) Cânteece populare și melodii vechi românești.
- Nr. 56 **Caiet. I.** Cucule cu peana sură. — Între piatra Detunată. — Înzadar alerg pământul.
- Nr. 55 **Caiet. II.** Sunt soldat român. — Rămâi sănătoasă. — Sărmană frunză.
- Nr. 59 **Caiet. III.** Hai în horă. — Trăiesc în suferință. — Nu-i dreptate.
- Nr. 58 **Caiet. IV.** Toată iarna ger și frig (cu Tenor-Solo). — Dorul (cu Bass-Solo). — Scumpă, dragă copilă.
- Nr. 60 **Caiet. V.** Vivandiera. — Așa am fost ursită. — Trei colori.
- Nr. 13 **Caiet. VI.** O, ce veste minunată. — Doamne Isuse Hristoase. — Nunta din Cana.
- Prețul Partitura: à caiet cor. 2,70.
Voci de cor compl. cor. 1.—, sing. à cor. — .17 no.

B. Bisericești.

- Nr. 40 Cu trupul lui Hristos (cu Bass-Solo.) Prețul Partitura: cor. 1,80.
Voci de cor compl. cor. —.72, sing. à cor. —.18 no.

III. Cânteece pentru o voce acomp. de pian.

a) Cânteece populare românești.

- Nr. 20 1. Mândruță de demult. Cor. 1.— no.
- Nr. 63 2. Jelui-m'aș și n'am cui. Cor. 1,30 no.
- Nr. 52 3. Vai mândruță dragi ne-avem. Cor. 1.— no.
- Nr. 53 4. Hei, rei, măi. Cor. 1,30 no.
- Nr. 62 5. De-ar fi trăsniț Dumnezeu. Cor. 1,80 no.
- Nr. 21 6. Sub fereastra mândrei mele. Cor. 1,30 no.
- Nr. 11 7. O, ce veste minunată. Cor. 1.— no.
- Nr. 12 8. Doamne Isuse Hristoase. Cor. 1.— no.
- Nr. 10 9. Leagăn verde. Cor. 1.— no.
- Nr. 65 10. O inimă 'ntristată. Cor. —.90 no.
- Nr. 45 11. Hop, țurcă-furcă! Cor. 1.— no.
- Nr. 61 12. Ciobanul. Cor. 1,30 no.

b) Cânteece și balade.

- Nr. 5 1. Dorința. Cor. 1,80 no.
- Nr. 6 2. De ce nu-mi vii? Cor. 1,80 no.
- Nr. 7 3. Peste vărfuri. Cor. 1.— no.
- Nr. 8 4. Și dacă ramuri bat în geam. Cor. 1,30 no.
- Nr. 9 5. Somnoroase păsărele. Cor. 1,20 no.
- Nr. 15 6. Știi tu mândro? Cor. 1.— no.
- Nr. 16 7. Cântecul păstorului. Cor. 1,30 no.
- Nr. 17 8. Pe când soarele de vară. Cor. 1.— no.
- Nr. 44 9. Biată inimă 'nșelată. Cor. 1,30 no.
- Nr. 43 10. Groza, baladă. Cor. 2,70 no.
- Nr. 18 11. Hotărâre. Cor. 1.— no.
- Nr. 19 12. Noi trei. Cor. 1.— no.
- Nr. 64 13. Ștefan-Vodă și codrul, baladă. Cor. 1,80 no.
- Nr. 48 14. Trădare. Cor. —.90 no.
- Nr. 46 15. Curcile. Cor. 1,30 no.
- Nr. 47 16. A venit un lup din crâng. Cor. 1,80 no.

IV. Cântări pentru cor mixt și orchestră sau pian.

„Hora“, poezie de V. Alexandri.

- Nr. 76 Partitura de orch. Cor. 10.— no.
- Nr. 54 Partitura de pian. Cor. 5.— no.
- Nr. 76a Părțile de orchestră. Cor. 8.—. Doublete cor. —.50.
- Nr. 54a Vocile de cor. Cor. 1,20, sing. cor. —.30 no.
- „Mama lui Ștefan cel Mare“. Baladă de D. Bolinteanu.
- Nr. 72 Partitura de orch. Cor. 10.— no.
- Nr. 73 Partitura de pian. Cor. 5.— no.
- Nr. 72a Părțile de orch. Cor. 8.—. Doublete cor. —.50 no.
- Nr. 73a Vocile de cor. Cor. 1,20, sing. cor. —.30 no.
- „Salvum fac regem, Domine!“
- Nr. 74 Partitura de orch. Cor. 10.— no.
- Nr. 75 Partitura de pian. Cor. 5.— no.
- Nr. 74a Părțile de orchestră. Cor. 8.—. Doublete 50 fil. no.
- 75a Vocile de cor. Cor. 1,20, sing. 30 fil. no.

Alte cântări apărute mai înainte:

- Caiet I.** Când te am văzut de prima dat...! — O nu-ți întoarce fața ta. — Ah, cât de rău e viața întocmită.
- Caiet 2.** Eu te-ador o Margaretă. — La un loc cumplit sălbatic. — Prea marea-mi fericire. — Când te voui uita?
- Caiet 3.** Floricica și fluturelul. — Eu simt a ta suflare. — Stelele. — Cerul meu.
- Caiet 4.** Seguidilla. — Viorica. — Cântec de toamnă. — Ziua bună.
- Prețul unui caiet singuratic, cor. 2.—.
- Prețul alor 4 caiete laolaltă, cor. 6.—.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.